

Ку
на
Ср

ДРАМСКА БАШТИНА

Мита Поповић

НАШИ СЕЉАНИ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

До сада објављено:

Књига 1

Јоаним Вујић
ШНАЈДЕРСКИ КАЛФА
(1960)

Књига 2

Бранислав Ђ. Нушић
ИЗА БОЖЈИХ ЛЕЋА
(1964)

Књига 3

Бранислав Ђ. Нушић
NE DESEPEREZ JAMAIS!
НЕ ОЧАЈАВАЈТЕ НИКАД!
(1989)

Књига 4

Бранислав Ђ. Нушић
ПРЕДГОВОР
(1992)

Мита Поповић

НАШИ СЕЉАНИ

НАРОДНА ПОЗОРИШНА ИГРА
У 3 ЧИНА
С ПЕВАЊЕМ И ИГРАЊЕМ

Певање удесио:
др ЈОВАН ПАЧУ

Београд, 1996.

НАШИ СЕЉАНИ

Српско народно позориште у Новом Саду

26. децембар 1885.

Музика *Јован Пачу*.

ВЕЉА МИТРОВИЋ, Нотарош
ВИЋЕНТИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ, Стева
АЛЕКСАНДАР МИЛОЈЕВИЋ, Јоца
ЈЕЦА ДОБРИНОВИЋНА, Вата
МИХАИЛО МАРКОВИЋ, Раде
НОЧА ВАСИЉЕВИЋ, Анта
ДРАГИЊА РУЖИЋНА, Ката
ЛЕНКА ХАЏИЋЕВА, Смиљана
МИЛКА МАКСИМОВИЋЕВА, Јованна
СТЈЕПАН НЕСТЕРЧАНЕК, Марко, Судски изасланик
МЛАДЕН БАНИЋ, Давид
САВКА МИЉКОВИЋНА, Марина
ЗОРНА МИЛОЈЕВИЋНА, Јула
АНДРИЈА ДЕСИМИРОВИЋ, Илија
ПЕРА ДОБРИНОВИЋ, Пера
МИТА ПЕТРОВИЋ, Добошар
ДИМИТРИЈЕ РУЖИЋ, Први Шваба
СВЕТИСЛАВ ЂУРЂЕВИЋ, Дурги Шваба

МИТА ПОПОВИЧ

Л и ц а:

ЈОЦА, газда

ВАТА, жена му

РАДЕ, њихов син

АНТА, газда

КАТА, жена му

СМИЉАНА, њихова кћи

ЈОВАНКА, њихова кћи

МАРКО, Антин нум

ДАВИД, Чивутин, крчмар

МАРИНА, ципеларсна кћи

ЈУЛА, [старија] девојка

СТЕВА, писар

ИЛИЈА, пастир

ПЕРА, звонар и сеоски писмоноша

НОТАРОШ

СУДСКИ ИЗАСЛАНИК

ДОБОШАР

ПРВИ ШВАБА

ДРУГИ ШВАБА

ПРВИ СЕЉАК

ДРУГИ СЕЉАК

СЕЉАНИ И СЕЉАНКЕ

Збива се у [једном] селу у

Б А Ч К О Ј

ПРВИ ЧИН

Улица. С обе стране по једна кућа: Јоцина и Антина. Остраг с једне стране Давидова крчма, с друге стране црква. Кад се завеса дигне црвени сат избије три сата.

1. ПОЈАВА

ЈУЛА седи на црвеним вратима, касније ЗВОНАР

ЈУЛА

(Чује три сата па устаје): Три сата, а црвена врата још увек затворена. Не затвориле се никад предамном двери небеске. Да сам ја тотор одмах би' га отерала.

ЗВОНАР

(С десна дође с кључевима. Кад спази Јулу тргне се): Урочници и урочнице низ улицу! Ненавидници и ненавиднице низ улицу! Море и вештице низ улицу!

ЈУЛА

Добар вече Перо! *(За себе)* Фајн човек!

ЗВОНАР

Ни на мору моста, ни на наше овце урока.

ЈУЛА

Зар већ на венчање?

ЗВОНАР

Данас неће бити вечерње, јер наш попа у грозници лежи.

ЈУЛА

Шта кажеш? Не чујем добро.

ЗВОНАР

Морам да звоним у спомен овога дана, јер баш данас је десет година наоко нам је село од пожара ужасно страдало.

ЈУЛА

А, тано! *(За себе)* Фајн човек! Баш моја слика и прилика.

ЗВОНАР

(За себе) Могла би се и допасти само да није...

ЈУЛА

Шта велиш, не чујем добро!

ЗВОНАР

(За себе) Воле. *(Гласно)* Уклони се мало. Ја не верујем додуше у виле, вампире, и духове, али ипак, уклони се мало: ја бих у цркву.

ЈУЛА

Драге воље. *(Уклони се)*

ЗВОНАР

Но, ето тако! Ти си, данле, на вечерње дошла је л'? *(Отвори врата)* Побожност је најлепши душин украс.

ЈУЛА

Шта велиш? *(Иде му ближе)*

ЗВОНАР

Немој, ако Бога знаш. *(За себе)* Увечаће ми па тешко онда мени. Свака добра душа Бога хвали! *(Гласно)*: Одмах ћу се вратити. *(Оде у цркву)*

2. ПОЈАВА

ПИСАР и пређашњи

ПИСАР

(С десна с улице долази певајући и хоће да прође поред цркве па застане) Је ли Јуло, с којег си врзина кола?

ЈУЛА

Безбожнице! Иди ми испред очију сав си ми мораст.

ПИСАР

Ја мишљах да си глува! *(Оде лево низ улицу)*

ЈУЛА

Ја с врзина кола? Од мене нема чистије девице. Гледај ти њега!? А шта мисли то клепетало о мени? То ми још нико није рекао. Ја с врзина кола? Ох! Обешењаче! *(Чује звоно, пренрсти се)* Во имја Оца! Нека ми Бог опрости, не могу му се ни помолити. Он мени тако што да каже?! *(Полазећи)* Ја вештица? Али чекај само, запамтићеш ти то. *(Звона престану)*

3. ПОЈАВА

МАРИНА и пређашњи

МАРИНА

(С лева с улице) Шта је то тета Јуло?

ЈУЛА

Беда на сувом путу. Онај нитков за срце ме уједе! Да могу, смождила бих га! А што си ми се ти тако угрјала?

МАРИНА

Световаше ми да идем раном зором свана млада петна три пута ван села на раскршће, па над сунце буде на истоку да расплетем носу и, окренута лицем на раскршће истоку, да пребацим седам пута прено главе ивански венац, па ће ме...

ЈУЛА

Драги волети, је ли?

МАРИНА

Данас већ осми млади петак нако то радим, ал'...

ЈУЛА

Не помане?

МАРИНА

Не би ме толико ни жао било да ме тај мој несретник није на глас изнео. Две године је увек за мноме лудовао, полан сам му и невеста била, а сад ме оставио.

ЈУЛА

А ти га и сада волиш, је ли?

МАРИНА

Та није да га волим, него као своја два ока у глави. Када ми шором прође певајући, када удари у ситну тамбуру, када нолом поигра, па ме нехотице погледа, а то моје срце лудо...

ЈУЛА

Знам, знам! Осећала сам то и ја, па и сада више пута осећам. Када бих хтела, могла бих којег момка завеисти. (*Махне руком*): Не треба ми више то ђаволство!

МАРИНА

Можеш ли то и мени учинити?

ЈУЛА

Могу. Ја ти имам игала без ушице, траве сваковрсне при месечини купљене, воде са извора где се виле купају, паунових очију и разних земљаних судова на Илинском сунцу печени'. Ако ти дам једну травку да попијеш ујутро на гладно срце у води ненацетој, трчаће за тобом као луд. Мораће тебе узети, па ма шта радио!

МАРИНА

Учини, тето, Бога ради!

ЈУЛА

А ко је тај твој несретник?

МАРИНА

Писар! Он би' сада Јованку хтео!

ЈУЛА

Писар?! Аха, дакле зато се он увек око њихове куће шуња. Хоћу, али мило за драго. Ја се морам том писарчићу осветити. Ако ми на руци будеш, да га научим памети што ме је тако за срце ујео. Ја ћу већ њему умађијати. Ходи рећићу ти на путу. *(Оду на лево низ улицу)*

4. ПОЈАВА

ЗВОНАР сам

ЗВОНАР

(Излазећи из цркве): Оде! Хвала Богу! Није тако ни ружна као што ти се у првом часу чини, али врачара је, бајалица, па је се бојим као ђаво од крста. Хајде да читам басну: МОРА БОРА! Не прелази преко нашег двора. Преко нашег белог двора, ни камена каменица, ни ветра ветруштина, ни наметни наметница, докле не би пребројала на небу звезде, на гори листове, на мору песак, на кози руно, на овци вуну — а када би то пребројала — ушла у јајетову љуску, утопила се у морску пучину. *(Оде)*

5. ПОЈАВА

С десна КАТА, с лева БАТА долазе свана из своје куће с метлама у руци и свака чисти испред своје куће.

КАТА

(За себе): Гром је спалио! Баш сада и она! *(Чисти оштрије)*

БАТА

(За себе): Виле је однеле! Баш сада и она! *(Чисти оштрије)*

КАТА

(За себе): То баш силом праши!

БАТА

(За себе): Та баш пркоси!

КАТА

Иш, не праши!

БАТА

А но ми то заповеда?

КАТА

Дигла си ту прашину нао да је цео сонан твој.

БАТА

Није ни твој!

КАТА

Тако је злато!

БАТА

Тако је Като! Сада ћу баш и зато. *(Врло оштро чисти)* Ако ти није право, иди унутра. Ја испред своје куће чистим.

КАТА

Имаш и шта. Ох, не бој се, чула сам!

БАТА

Шта си чула?

КАТА

Видиш ти ње! А што се чиниш невешта? Ох, ти то врло добро знаш.

БАТА

Ма јеси ли чула, немој да ти пређем с овом метлом јер ће бити триста чуда.

НАТА

Пређи ано смеш! *(Дигне метлу)* Хајде!

БАТА

Та само да није млади петан, бих те одмах за курјак.

НАТА

А ја тебе за језик!

БАТА

Ти мене за језик?

НАТА

Твој је језик два пута дуни него мој курјак! Клепећеш по свом селу да моја кћи за твојим сином лудује. А то баш није истина.

БАТА

Твоја кћи, нада би могла, би се мојем сину о врат обесила.

НАТА

Та не бих ју дала за твога сина, па макар седе плела.

БАТА

Ма не би ни лисица грожђа, јер је кисело.

НАТА

Само што је твој син лисица. Увек нам се око прозора луња, али моја га Смиљана ни не гледа, има и других момана.

БАТА

Али и девојана!

НАТА

Јеси ли чула, сада је већ доста. *(Иде јој ближе)* Јер тано ми данашњег младог петна и ове моје метле; ја ћу те одмах...

БАТА

Ако ти имаш метлу, имам и ја!

КАТА

Ти ниси као друге жене. Ти... ти... ти... си... Јаој!
Одмах ће ме капља ударити.

БАТА

Просто јој било!

КАТА

Ти... ти... ти... ти... *(Хоће јој у носе)*

6. ПОЈАВА

ЈОЦА и пређашње

ЈОЦА

(С лева из куће): За име Бога жене! Шта је то? Лакше!
Однећете ми са куће кров. Зар вас није стид? У по бела дана таку вику дигнути ту на сонану. У кућу жено!
Гледај своја посла.

БАТА

Шта наопано, зар ти тако браниш своју рођену жену?
Та мал' ме не изеде!

КАТА

Ал' да си чуо шта је она мени казала?

ЈОЦА

Нећу да чујем. Унутра жено!

БАТА

Идем, ал' опет ти кажем да се то чудо више не може трпити. *(Њему)* И ти још мене, твоју рођену жену тераш унутра, да ми се та отровница ту...

ЈОЦА

Унутра жено!

БАТА

(Кроз плач): И-д-е-м! (Оде лево у кућу)

ЈОЦА

Комшинице драга, сада можеш и ти!

КАТА

Богме и нећу овде остати. Реци јој нека хвали Бога што је нисам рашчупала. *(За себе)* И то ми је жена која се свога мужа боји. *(Оде десно у кућу)*

ЈОЦА

(Сам, гледа за својом женом): Оде плачући. Нека, плач јој неће ништа нашкодити. Чудновате жене: и добра је и вредна је, али језик има оштар као бријач. Па нада се са том Катом сукоби иде јој као чегртаљна.

7. ПОЈАВА

АНТА и пређашњи

АНТА

А шта се ти богати мешаш у женске послове? Шта ти то мојој жени заповедаш?

ЈОЦА

Не рекох ништа ружно.

АНТА

Тераш је из села!

ЈОЦА

Ниси добро чуо.

АНТА

Дигао си нос као да си кнез, а ти ни мало бољи од мене.

ЈОЦА

Човек ти, човек ја — једнаки смо!

АНТА

Немаш ни ти више земље него ја!

ЈОЦА

Имам колико ми је Бог дао.

АНТА

Ниси ни у длану бољи газда него ја! Шест фртаљи земље ти, а шест ја. Осам волова ти, осам ја. Четири коња ти, четири ја!

ЈОЦА

Тако је комшија.

АНТА

Није ни твоја кућа на бољем месту него моја. Па шта си се понео?

ЈОЦА

Анто! Не ваља ти посао. Ти би силом да навге замећеш, а ја се клањам оване напасти. *(Оде лево у кућу)*

АНТА

Не могу да га гледам, сав ми је крвав. Да могу, попио бих га у нашици воде, али доћи ће време.

8. ПОЈАВА

МАРКО и пређашњи

АНТА

А гле нума Марна! Од нуда ти нуме?

МАРКО

Нужда ме гони... нужда и невоља.

АНТА

Шта је за Бога? Дивани, нуме!

МАРКО

Дошао сам да ми вратиш оно мало што код тебе на дугу имам. Рок је већ давно истенао, али ја нисам хтео да иштем, јер — хвала Богу — није ми требало. Сада ми је свака крајцара нужна као кора хлеба.

АНТА

Жао ми је, нуме, и срце ме боли јер то је много новаца, ја сада ни толико немам да порез платим. Причекај мало, нуме!

МАРКО

Не могу, нуме! Стојим спирштених руку, ни крова, ни склоништа, ни вина, ни хлеба, ни коња, ни волова, само неколико оваца што ми је од пошара остало. Друштво велико, а зараде никакве. Гледај, нуме, бога ради, помози у нужди и невољи.

АНТА

Помогао бих ти и срцем и душом, али, разуми, немам.

МАРКО

Први си газда у селу. Позајми гдегод колико ми треба, ти ћеш лакше добити него ја, сиромаш погорелац. Учини ми то, Бог ће ти платити.

АНТА

Е, нуме, то си мудро рекао. Хајдемо у кућу да попиемо коју чашу вина, а ја ћу се постарати да ти зајам вратим још данас ако буде могуће.

МАРКО

Тако, нуме, Бог те благословио! *(Оду десно у кућу)*

9. ПОЈАВА

РАДЕ долази с лева из куће певајући

РАДЕ

Отвори ми врата
Од сувога злата,
Росом умивена,
Смиљем искићена,
Смиљем и босиљем.

Нема Смиљане ни у седам села! Добра је као добар дан, а лепа као бела вила; једра, румена као јабука. Смиљана, чедо моје слатко! Изађи мало, жива моја жељо! Када те видим одмах ми свањива!... *(Станка)*: Али шта је то? Смиљана ми се неодазива! Ваљда ме неће више? Ваљда ме је изневерила!?... Ех, то не може бити! Пређе ће оно јано сунце потавнити, него што ће ме моја Смиљана изневерити. Ваљда ме није чула. *(Пева)*:

Чујеш ли мене, рођена Смиљо!
Санова мојих златна везиљо *(Два пута)*
Чујеш ли твога вернога драгана
Јеленче моје, птицо лагана? *(Два пута)*
Ако ми ни сада не дође онда ме више не воли!

10. ПОЈАВА

СМИЉАНА и пређашњи

СМИЉАНА

(Дође и стане Ради иза леђа па му стисне очи)

РАДЕ

Ко је?

СМИЉАНА

Ха, ха, ха! Зар ме не познајеш?

РАДЕ

Ти си?

СМИЉАНА

Ја, твоја Смиљана.

РАДЕ

Још ниси. То је још врло далеко.

СМИЉАНА

Далеко? Зашто далеко? Ти мене волиш и ја тебе. То може бити још ове јесени.

РАДЕ

Бог из тебе проговорио! А зар ти не знаш да се твој и мој отац не возе на једни коли? Зар ти не знаш да је између њих највећа омраза? Они неће никад једно другом пријатељску руку пружити, јер они су крвни непријатељи.

СМИЉАНА

Али ћемо их дотле молити док се не измире.

РАДЕ

Твоја би молитва и камен пре умекшала него оца ти. Он је врло тврдоглав и јогунаст.

СМИЉАНА

Није ни твој отац много другачији, али ја се опет сваку добру надам. Кад ја станем па га погледам овако тужно. *(Показује)* Па онда склопим руке овако *(показује)*, па онда му прилетим па га загрлим...

РАДЕ

Нано?

СМИЉАНА

Само да нисмо на сокаку... Нада га замолим, када га станем миловати по образу, па кад му кажем... „Слатни Бабо мој“, онда ће се и он најпре намргодити, ево овако, па најпосле ће рећи: „нек' те ђаво носи!“ Ја ћу онда од радости поскочити, ево овако па ћу свога ђавола... Сад сам те увредила, је ли? Срдиш се?

РАДЕ

На тебе да се срдим? На срећу своју? Ах Смиљана, ја се све бојим да ти свога оца нећеш приволети.

СМИЉАНА

Када ми отац не би дао да за тебе пођем, не знам ни сама шта бих радила, али то не би добро било. *(Тужно)* Да, али ти вазда само зато говориш да ме се опростиш па да другу узмеш.

РАДЕ

Ја другу? Да ми даду све царево благо и опет не бих другу узео, јер ти си мени и срце и душа, и бели дан и звезда Даница. Зар ти не знаш ону моју песму. *(Пева):*

Крин се грли са љиљаном
Верни Рада Смиљаном
Нема ништ' над љиљаном
Нит' над мојом Смиљаном!

СМИЉАНА

(Пева):

Крин се грли са љиљаном
Верни Раде Смиљаном
Лепши крин од љиљана
Умре за њим Смиљана.

РАДЕ

(Пева):

Нема ништ' над љиљаном
Нит' над мојом Смиљаном.

СМИЉАНА

(Пева):

Лепши крин од љиљана
Умре за њим Смиљана.

ЗАЈЕДНО певају:

Нема ништ' над љиљаном
Нит' над мојом Смиљаном!
Лепши крин од љиљана
Умре за њим Смиљана.

СМИЉАНА

Па сада немој да ми лудујеш и тугујеш! Збогом Раде! Збогом! *(Оде десно у кућу)*

РАДЕ

То ти је девојка! Ни вила јој другарица није! Воли ме, љуби ме, али и ја њу! Кад ме погледа, дража ми је него Ђурђевска зора, а када беседи као да голубица гуче! Збогом чедо моје слатко. *(Оде лево у кућу)*

11. ПОЈАВА

АНТА и ДАВИД, из куће с десна

АНТА

Као да си у боб врачао. Баш сам теби хтео!

ДАВИД

На чаша раније?

АНТА

Није ми до пића.

ДАВИД

А штха је то комшија? Тхи схи тхано тхунан и нехвољан. Тха овхане раније није било у селу. Нхема бхоље ни у схлоге.

АНТА

Што му драго, не марим, тамо после један полић, али најпре ми ваља нешто да свршим.

ДАВИД

Сха мном вхомшија?

АНТА

С тобом трговче. Имам нешто да те молим Давиде!

ДАВИД

Тхи мхене да мхолиш, тхи пхви газда у схело?

АНТА

Мој сирома' кум изгорео до голе душе... све му је пропало.

ДАВИД

Жхалим га нхомшија, жхалим га здхаво! Схирома!

АНТА

Ја сам њему нешто дужан и хтео сам да подигнем мало новца и њему да се одужим, и да мени која пара остане. Не зна се шта носи дан, а шта ноћ, а увек је добро кад човек има крајцару при руци.

ДАВИД

Тхо је лхепо од тхебе!

АНТА

Њему ће доћи као да му је с неба пало, а и ја се нећу брунати.

ДАВИД

Та дхобро нхомшија, тхо је лахно. Нхолико тхи тхреба?

АНТА

Па тано једно две хиљаде.

ДАВИД

Два хиљада. Знаш ли ти Анхто нхолико је тхо? Мхоре тхо је мгонхо новаца! Да си ренла два три стотина, али хиљада...

АНТА

Друкчије се не могу помоћи.

ДАВИД

Два хиљада! Много! Схтрашно мхного!

АНТА

Ја ћу ти дати што је поштено.

ДАВИД

Јехфтиније не би нигде хтобио, хали то је мхного. Схтрашно мхного! Шхта михслиш, Анто, два хиљаде!

АНТА

Или толико, или ништа.

ДАВИД

Да схи мање рхенао, али два хиљада... не иде нхомшија Анто, не могу... Па на нолико време Анто?

АНТА

На годину.

ДАВИД

Дугачак рок... Два хиљади најеш?... На годину?

АНТА

Онда ћу ти поштено вратити.

ДАВИД

На година?... Дугачак рок!... Па нисам баш при новцу... А два хиљада?! Мхного је, мхного је!... ах!... Нхихшта добро, гледаћу да скуцам хтолико! А... нада ти треба тхај нховац?

АНТА

Што пре, тим боље. Као што ти ренох, хтео би' своје куму да помогнем, јер плаче ми и срце и душа, кад помислим как'и ли је сада на дому његовом... С тобом ћу лакше него с њиме. У једном смо селу, а комшије смо, па ако би са наматама мало и замео — ти си добар! — па ћеш ме приченати.

ДАВИД

Рхадујем се шхто ми тхако дхобро познајеш... Дах-кле, два хиљада на један година?

АНТА

Тано Давиде!

ДАВИД

Па дхобро, хајде унутра!

АНТА

А камата?

ДАВИД

Махленност, схноро бахтава... Тха нхомшије смо!

АНТА

Хвала! Поштен си човек Давиде! Колико ћу ти платити камату?

ДАВИД

Па на схваки форинта десет крајцар на месец. Бхадава, схноро бхадава!

АНТА

А колико је то на годину?

ДАВИД

Ја тхи не могу то одмах узрачунати... Хно шхто рхено? На схвана фхоринт десет нхрајцара на мхмесец. Тхо је лано рачун. Ту тхребаш нхи теби ни мени лупати глава. Тако је ланше и за тебе и јер нхе мораш све на јхедаред... Па... сада нано мхислиш?... Пристајеш?

АНТА

Пристајем. Познајем те. Знам да ме нећеш преварити.

ДАВИД

Хајде да нахпишемо облигација, па да ти дам што је твоје. Камату ћеш на први два месец напред платиш. Свеједно пре или пхосле. А ти донде нећеш бриге имати. А осим то, подмирићеш оној трошнове ноје буде оно тамбулације. Оно 60—70, а салдумаш схажедно. Највише сто форинти.

АНТА

Врло добро комшија! (За себе) Пошто би ми то мој рођени учинио?

ДАВИД

Хајдемо!

АНТА

Хајдемо! *(Оду обоје у десно у Давидову крчму)*

12. ПОЈАВА

ПИСАР, доцније ЈОВАНКА

ПИСАР

(С лева, с улице): Данас је још нисам видео. А плашљива је као голубица, чедна је као љубичица. Та ће голубица мени гукати. Јај ће цвет мени мирисати. Али где је? *(Станка)* Знам већ. Ту ме вреба гдегод иза плота или иза напије. *(Удара у тамбурицу).* Еј! Јованка! Где си? Не чујеш? Ево ми главе, чује, само што се још мало поноси. Знам за то како то иде. Није богатији Давид новцем, него ја у овој ствари, искуством. *(Јованна се укаже у авлији и носи саћурицу с јајима).* Ах ено је! *(Гласно)* Шта ми радиш, душо?

ЈОВАНКА

(Иде с десна певајући):

Моја дика брат је сивом соколу
Так'ог момка нема више у колу
Кад поигра цело коло понесе
Кад попева све девојне занесе

(Два пута)

Леп је као да га сликар слинао
Ил' као да је из зумбула никао
А добар је као бела шеница
И многим он очима зеница

(Два пута)

Кад узјаше свога коња зелена
И горскога што би стиг'о јелена
Па се вијне за момцима из села
Да је шећер жива бих га изела

(Два пута)

ПИСАР

Шта ми радиш прија душо?

ЈОВАНКА

Гле ти пријатеља! А откуда сам ја твоја душа?

ПИСАР

Од над сам те познао! Ох, ти не знаш како си ми мила и драга!

ЈОВАНКА

А ти мени ниси! Клео си се оној сиротој девојци и сунцем и месецом, па сада би да је оставиш. Иди, срам те било!

ПИСАР

Ја се нисам још ни једној девојци клео, јер још ни једну нисам волео. Ти си прва која си ме очарала, која си ми погледом твојим срце устрелила и ја ти се нунем клетвом великом (*клекне*)...

ЈОВАНКА

Иди лажо! (*Пође*)

ПИСАР

(*Устане*): Нуда ћеш?

ЈОВАНКА

Идем да насадим квочку.

ПИСАР

Мани се тога посла. Ходи мало напоље.

ЈОВАНКА

Не могу тесто је у наћвама, одмах ће ускиснути. Морам да умесим хлебац.

ПИСАР

Та само мало.

ЈОВАНКА

Мало је ништа, а много ће ти шкодити.

ПИСАР

Неће. Ма јеси ли чула! Шала на страну, али ти ми се баш допадаш.

ЈОВАНКА

Е да!

ПИСАР

Бога ми! Но, па шта мислиш?

ЈОВАНКА

Мислим да си...

ПИСАР

Можеш рећи шта хоћеш, пријатељи смо. Ти мене ни-
над не увреди. Волим те, волим. Ходи овамо, пољуби ме.
Можеш и преко плота.

ЈОВАНКА

Масна су ми уста.

ПИСАР

Убрисаћу их. *(За себе)* Моја је, моја!

ЈОВАНКА

Немам код себе мараме.

ПИСАР

Имам ја. *(Вади мараму)* Гледај, па још бела! Ходи!
Јер ја ћу одмах преко плота.

ЈОВАНКА

Даље дон те нисам овим јајетом! Јуј! Часни га пот-
ро! *(Оде десно у кућу)*

ПИСАР

Е, то већ тано бива у животу. Први ти понушај никада
не пође за руком, други пут ће много лакше ићи, а на

трећи јуриш мора се предати. Моја ће бити. (Оде лево на улицу)

13. ПОЈАВА
ДАВИД, АНТА, ПРВИ И ДРУГИ СЕЉАК
(Из крчме)

ДАВИД

Ви стхе данхле видхили. Ја сам му поштхено избројхао новци. Да му нисам вхомшија не бхи му дхао толико. Штха мислхиш? Није шала два хиљада.

АНТА

И опет хвала Давиде. Ти си помогао и мени и куму мом нога си из велике нужде избавио. То ти нећу никада заборавити.

ДАВИД

(Сељацима): Јестхе ли видхили новци?

ПРВИ СЕЉАК

Јесмо, јесмо!

ДАВИД

Нијхе л' поштхено?

ПРВИ СЕЉАК

Као што ваља.

ДРУГИ СЕЉАК

Али ти си му много мање новаца дао него две хиљаде!

ДАВИД

А камата? А тхамбулација? А трхошкови? А штхемпли? То ваља мислиш с неба пада?

ДРУГИ СЕЉАК

Ал' ти си њему од две хиљаде скоро три стотине одбио.

ПРВИ СЕЉАК

Така је, брате, била погодба.

ДАВИД

Нарафно. Танха је братхе бхила пхогодба, а ано нхе-је прхаво неча ми фрати моје нховце а ево му његов облигација, ја не тражим од њега ништ'. Ни алдомаш, ни штемпла, ни други трохшкови, Ти, само нхамата, а та није дужан, јер сам му позајмио.

ПРВИ СЕЉАК

Поштено, Давиде, поштено.

ДАВИД

Још нхако поштхено!

ДРУГИ СЕЉАК

Па није баш ни тако врло поштено. Јер, када бих ја увео десет оваца у зајам, па када бих своме дужнику сваког месеца морао једну овцу дати, то би прено године било дванаест оваца и ја бих њему још увен дуговао десет оваца.

ДАВИД

Етхо фидхиш да не рхазумеш. Тхо су овцхи, а ово су новцхи. Па зар су овцхи и банкхота једна те истхо?

ПРВИ СЕЉАК

Нису!

ДАВИД

Нхарафно да нхису. Овцха су овцха, а банкхота је банкхота. Овцха се јагњи, а када се банкхота ојагњила? А тхо је врло велина разлика.

ПРВИ СЕЉАК

Богме, разлика!

ДАВИД

Овцхи може и отхегнутхи, али банкха нинхада. Овцха и банкха — то је такха различа, нхао гронђхе и трњхи-

на. Али нуд би и поштхеније бхило. Ја сам му облигација само на осам кхамата уписао, пха ако би — не дај бхог — до парника дошахо не бхи више ни искхао. Зар то није поштхено?

ДРУГИ СЕЉАК

Но, то је већ поштено!

АНТА

Немој да се срдих на тог мог пријатеља. Ишао је не-нада у школу па научио мало читати, писати и рачунати, па сада мисли да је после попе и нотароша први човек у селу. Што си ми дао — дао. А оно друго, као што је уговорено: на сваку форинту десет крајцара месечно.

ДАВИД

У нховац, нхомшија, а не у овцхе.

ПРВИ СЕЉАК

Разумем, разумем! Хајдемо, браћо, још по један полић.

АНТА

Хвала! Нећу, ја идем кући да уредим своје послове.

ПРВИ СЕЉАК

Још само један полић. Та ниси ништа ни пио!

АНТА

Други пут.

ДАВИД

Пхусти га нхена иде нкући. А вхи ћете са мнхом. *(Анта десно у кућу):* Срхетно нхомшија! *(Другом сељаку):* Јес ли чхуо, тхи бхоме мудрхац. Да си нхоје шкхола изучио, моху би бхити пхопа. Негхо, већ нхада није дрхугачије, а тхи хајд на чашху вхина. Ако хоћеш, можеш се и нхупати у вхино тхрепа ништ' платиш. *(Првом сељаку):* Тхеби ћу од најбхоље вино дхам. *(Оде десно у кућу)*

14. ПОЈАВА

АНТА, МАРКО, КАТА СМИЉАНА и ЈОВАНКА
(С десна из куће)

МАРКО

Е, драги куме, баш ти хвала. Сада ћу већ лакше дисати. Чељад неће пропасти, јер помоћ је доста брзо стигла.

АНТА

Дај Боже да што пре накнадиш ту штету што си је претрпео, да ти опет штркљају говеда, да ти изобиља роди пшеница, винова лозица, кућа ти вазда била пуна мира и среће, здравља и божијег благослова.

МАРКО

Хвала на дочеку и на чаши вина.

КАТА

Хвала и теби што си нас походио. Поздрави све.

ЈОВАНКА

И од моје стране.

СМИЉАНА

И од моје. Поздрави кума Мацу и све на дому и мало и велико па и чика Мију и стрина Марку и Јосима, кума Настиног сина јединца, Јашу и тета Савету и чина Пају. Поздрави снају Пепу мужа јој Николу и све који питају за моје здравље.

МАРКО

Још једанпут, дете, нисам запамтио.

АНТА

Ђурка па блебеће.

МАРКО

А сада у име Божје полазим.

АНТА

Дај Боже да се опет у здрављу видимо и поздравимо!

СВЕ ТРИ

Сретан пут, сретан пут! *(Сви оду десно на улицу, осим Смиљане)*

СМИЉАНА

Сиромах мој Раде, дао се у бригу, као да му се леђа подавила. Али утешићу ја њега првом приликом, само нека ми дође. Неће он мени више тако по селу ићи као да му киша пада са чела.

15. ПОЈАВА

РАДЕ и пређашња

СМИЉАНА

Опет уздишеш!? Јесам ти већ рекла да не тугујеш, а ти спустио главу као да ти кућа гори!

16. ПОЈАВА

НАТА са улице и пређашњи

НАТА

Зар сте опет заједно! Ја сам ти већ сто пута рекла да га избијеш из главе, а рекла сам и њему да не трчи бадава за тобом, јер од тога неће бити ништа. Ти знаш кога сам ја теби изабрала, па или он или — нико!

СМИЉАНА

А ја не волим њега! Ја се нећу за њега никада удати!

НАТА

Нисам ни ја за својим мужем Бог зна колико гинула, па зато ево ме!

СМИЉАНА

То си ти могла учинити, ја никад. Или ћу за оног поћи кога волим, или — боље да ме нема.

КАТА

Влајко је леп и млад и учен. Девојке да полуде за њим, ал' и није чудо. Јер, и ти си чула од сестре да прво празно нотарошко место је његово. А така се срећа не може на сокану наћи.

СМИЉАНА

Да Бог да никад венца не понела на глави, ако драгог свог изневерим!

КАТА

Чула сам ја то више пута, али није ме брига. Ти ћеш се или за Влајка удати, или иди па служи.

СМИЉАНА

Па добро, служићу, али срце своје нећу продати.

КАТА

Сада доста! Ти ћеш или за њега поћи, или ћеш као девојка остарити. Ох, да сам слепа не бих те дала за тога...

РАДЕ

За кога?

КАТА

За таког лолу као што си ти!

РАДЕ

Јеси ли чула! Нена је доста, је л' тако ми Створитеља мога, неће добро бити. Мирно сам те слушао како мучиш ту честиту и смирену душу, нисам ти ренао ни речи што је тераш у слушкиње. Мати си јој, смеш јој рећи шта хоћеш, али кад си мене ни крива ни дужна лолом назвала, онда ми је доста. Немој још једаред ту погрду на уста јер ако се заборавим нена ти је Божија Мајка у помоћи да те не снађе чудо изненада.

(Смиљи): Иди унутра, злато моје, али ако те се до-
такне или ако те увреди нека гледа нуда ће, али мени на
очи нека не излази. (Оде лево у кућу)

КАТА

Па то твој муж да буде, тај разбојник?! Никада! Ни-
нада! (Оду десно у кућу)

17. ПОЈАВА

ПРВИ И ДРУГИ ШВАБА из крчме, пијани

ПРВИ ШВАБА

Ја итем ннезу!

ДРУГИ ШВАБА

Па ити.

ПРВИ ШВАБА

То је уфрета, ти си мене то срце ујела. Ја че већ
боказати како ће боштене луте фрећати.

ДРУГИ ШВАБА

Боштена ти, боштена ја, што ти мошеш, моше и ја.

ПРВИ ШВАБА

Ти мени касала та сам манарац.

ДРУГИ ШВАБА

И ти си мени казалала!

ПРВИ ШВАБА

Али ја сам старија!

ДРУГИ ШВАБА

Манарац?

ДРУГИ ШВАБА

Опет си казалала, одмах чу ти по нос!

ДРУГИ ШВАБА
Утри по нос, ако смеш!

ПРВИ ШВАБА
Утри ти!

ДРУГИ ШВАБА
Хоћеш?

ПРВИ ШВАБА
Хоћу! Ево ме па та фидим шта ћеш. *(Тури му прст под нос)*

ДРУГИ ШВАБА
Немој ми прстом пот нос, јер тако ми свете Флоријана отмах ћу ти раскитати.

ПРВИ ШВАБА
Не појим се ја још ни тесет таки Шваба.

18. ПОЈАВА

НОТАРОШ и пређашњи са улице с десна

НОТАРОШ
Људи, шта је то?

ПРВИ ШВАБА
Чекај само, тужићу те кнезу, солги и фармећу.

ДРУГИ ШВАБА
Тужи.

ПРВИ ШВАБА
Ако ја не попијем брафицу, сама ћу та ти судим.

НОТАРОШ
Лакше, браћо, да не потече крв! Ево, узмите мало бурмута да вам се стиша зорт. *(Нуди им бурмута)*

ПРВИ ШВАБА
(Узме и шмрче): Хвала!

ДРУГИ ШВАБА
Дед' и ја ћу. (И он шмрче)

НОТАРОШ
Шта је то међу вама?

ПРВИ ШВАБА
Паш топро што си тошла, тај ми ту рекла та сам ја манарац. Јеси л' казала?

ДРУГИ ШВАБА
Јесам!

НОТАРОШ
(Нуди их): Ево, још мало!

ПРВИ ШВАБА
(Шмрче): Сат се фећ не могу устршати.

НОТАРОШ
Ево још! (Нуди другог и овај узима и шмрче)

ПРВИ ШВАБА
Сат ће отмах пити чуто и бокор.

ДРУГИ ШВАБА
Још се он прети. Пре, фуци се, јер ано те офом патином. (Кине)

ПРВИ ШВАБА
Ти мене патином... (Кине)

ДРУГИ ШВАБА
Ти ниси фретна... (Кине)... Отмах ћу те за фрат... (Кине)

ПРВИ ШВАБА
Ти мене... (Кине)

ДРУГИ ШВАБА

Таље, јер... *(Кине)*

ПРВИ ШВАБА

Ти си... *(Кине)*

ДРУГИ ШВАБА

Ти си!?... *(Хоће да говори, али не могу од кијања)*

НОТАРОШ

За име Бога докле ћете? Ха, ха!

(ЗАВЕСА ПАДА)

ДРУГИ ЧИН

Позорница као и у првом чину

ЈУТРО ЈЕ

1. ПОЈАВА

ПИСАР

ПИСАР

(Дође, стане пред Јованкину кућу, носи кутију у руци): Овај ђердан *(метне га у кутију)* и ово писамце *(метне га у кутију)* учиниће своје. *(Осврће се):* Нигде живе душе, неће ме нико спазити. *(Пређе преко пута)* Куда ћу с овим? Ево овамо под ово дрво. Тако. То ће бити лепак на који ће моја тица да налети. Та тица не сме на друго срце, у друго гнездо. *(Врати се натраг)* Сеоско гушче, па да ја не могу с њим! Тај неотесани паор би да једе најлепшу јабуку. Бре, засешиће ти. *(Оде)*

2. ПОЈАВА

ЈОВАНКА дође с десна из куће

ЈОВАНКА

Певај шево, свитај зоро плава,
Да мој драги Илија не спава,
Већ да дође да ми срце прође

Ранићу га медом из кошнице
Појићу га росом из ружице
Нек се слади; дост' сирома' ради
Ако неће меда из кошнице,
Ако неће росе из ружице,
Нека иде нек' пије с уснице.

А гле, гле шта је ово. *(Отвори нутију)* Нутија? Откуд та нутија? Бог је видио? Писмо, ђердан — каква је то маштанија? То није од мог Илије. Он сиром не зна писати, а и нема ни новаца да ми ђердан купује. Писмо, Јо-јо-јо-ванци. Мени пише! Боље би било да га спалим, да му не остане ни трага ни гласа. А зашто да га спалим? То писмо није ништа криво. Да видим, чуда ради, но ми пише? *(Отвори га. Кад чита сриче):* Сте-сте-ва. Степа... Степа... Писар!? Ха! ха! ха! Дакле то је његово масло?! Пре би' заммурила, па у воду скочила него да се за тог шареног лептира удам. *(Сричући чита):* Драга Јованка! Дођи ми сутра навече у цркву... „Ајд! Није тако! Још једанпут *(Читај):* ... Црквену", Црквен? није црн... сад већ знам шта је? *(Читај):* ... Црквену порту. Чекате те твој Степа". Ја да му идем?! Ја да га ченам... безобразник! Он и да тано пише. *(Чује се дулек пастирски, звекет клепетуша, затим, из далека пастирска фрула)*

3. ПОЈАВА ИЛИЈА и пређашња

С лева долази, стане поред тарабе Јованкине куће, свира у фрулу, пева, затим

ИЛИЈА

Нек' ми наже фрула моја танка,
Воли л' мене још моја Јованка,
Воли л' мене луче моје бело,
Што ми срце из недра однело.
Свирај фруло нек' те чује дика,
Нека падне,
Да је љубим у очице сјајне,
Да измамим душеине јој тајне.

4. ПОЈАВА ЈОВАНКА и пређашњи

ЈОВАНКА

Та фрула мене зове! Та мени говори! Ал' је невесео, ал' је тужан као да су му вуци изели стадо. Прикрићу се мало да видим шта ће. *(Радосно)* Воли ме, воли. *(Галсно)* Илија, а шта ми тужиш к'о грлица?

ИЛИЈА

Не тужим, Јованка. Ал' кад поред ове куће прођем око ми неотице засузи. Не знам зашто, страх ме је да ћу те изгубити.

ЈОВАНКА

А зашто да ме изгубиш? Та ја тебе волим као душу.

ИЛИЈА

Волим те и ја као очи у глави.

ЈОВАНКА

Онда је добро, онда сам сретна.

ИЛИЈА

Сретна си? Не верујем ти!

ЈОВАНКА

Ти? Мени?

ИЛИЈА

Не верујем ти! Бадава, има нешто у ствари.

ЈОВАНКА

Ти си врло немилостив.

ИЛИЈА

Пуно те село па ми већ из врх главе узаврело.

ЈОВАНКА

Па шта се то говори по селу?

ИЛИЈА

Свашта. То није лепо!

ЈОВАНКА

Не верујем ја. Није истина!

ИЛИЈА

Није? А шта тражи овај писар увек око ваше куће?

ЈОВАНКА

Не знам, Илија. Него, истина, богами, већ је и мени у очи пало да се увек око наше куће луња, ал' ја нисам ни помислила...

ИЛИЈА

Ано тај човек... Нека га Бог сачува...

ЈОВАНКА

Не бој се, није опасан. Ја се само смејем кад ми што каже, ал' у кућу га не пуштам.

ИЛИЈА

Ни за живу главу! (*Спази писмо*): Шта је то? ... Шта је то у руци?

ЈОВАНКА

(*Збуњено*): Писмо.

ИЛИЈА

Писмо? И то је писмо од њега? И ти си то писмо примила? ... А тај ђердан, а од куда тај ђердан? Тај ђердан није твој. Ти си мене оманула! Ти си притворна!

ЈОВАНКА

Шта је то, Илија? Чело ти се натуштило, а из очију ти варнице севају. Зар ти сумњаш? Зар ти мени не верујеш, твојој Јованци? Ја нисам знала шта је то у кутији, а тај је ђердан у кутији био... Ја нисам знала ко ми пише ово писмо док га нисам прочитала. Ал' над видех — јао срамоте! Шта тај писар мисли, и над видех... Не знам, не могу ти рећи, ал' кунем ти се срцем и душом, сунцем и месецом — ја нисам крива.

ИЛИЈА

Иди ми испред очију. Ти си неверна и грешна.

ЈОВАНКА

(Испусти писмо): Грешна? Неверна? Није вернија звезда на небу, није вернија суза у оку, него теби ја. Грешна, и ти то мени озбиљно кажеш. А ја ти велим: тако ми нанео Бог муке самотне као што сам ти ја неверна била ако сам на другом и помислила само! Ал' зашто да се кунем? Ја нисам крива. Ја не треба да се правдам. А ти ниси вредан моје клетве, мога правдања. Кад не верујеш, иди, тражи себи другу. *(Оде десно у кућу)*

ИЛИЈА

Јованка... Оде!... Глас јој је дрхтао, лице јој се жанарило, очи јој се суза помутиле... Ал' овај ђердан *(подигне)* и ово писмо. *(Подигне)* Бадава, ако је крива. Ал' ако ми писар шака падне, нека му Бог буде милостив. Свирај фруло... *(Наслони се на дрво)*

5. ПОЈАВА

МАРИНА, ЈУЛА и пређашњи

МАРИНА

Где Илије! Зар још ни сад за овцама? Шта ти је?

ИЛИЈА

Та Јованка... Ал' не, она није толико крива као онај писар, убио га Бог!

МАРИНА

Немој га клети, Илија. Мени чиниш криво.

ИЛИЈА

Он је Јованку од мене отео, он ми је срце из груди изчупао. Убићу га!

МАРИНА

Не веруј, Илија, свет је опак, људи зли и завидљиви. Да могу купили би зло на човека.

ИЛИЈА

Ево ти писмо. *(Преда га)*

МАРИНА

Његова рука... његова. На састанак је зове у црквену порту. *(Јули):* Ах тето, не помогаше ми твоје мађије.

ЈУЛА

Ниси онако радила као што сам ти рекла. Ниси у помоћ изврнула вериге наопано, ниси метнула у шпорет јеленски рог, ниси утукла ор'ове љуске у ону воду што сам ти дала, нити си је онда пила над је треће звоно зазвонило.

МАРИНА

А Јованка? „Красна“ Јованка! Туђе отима. Је л' Илија, ако Бога знаш, реци ми шта вели Јованка на то писмо?

ИЛИЈА

Бога ми се куне да није крива. Не воли га — каже.

МАРИНА

Богом се куне, притворна змија!

ИЛИЈА

Ево, и овај је ђердан њен, и то јој је писар послао.

МАРИНА

И она га примила? Је л' „красна“ девојка!? Моје другарице су мени већ давно рекле да је Јованка Стевина милосница.

ИЛИЈА

Милосница? Јованка Стевина милосница?! Не говори више о њој ни речи, јер не знам више за себе.

МАРИНА

Сам си рекао. То пише... тај ђердан...

ЈУЛА

Није могуће, није истина. Ако је она грешна, онда су грешне и звезде небеске, онда су грешне и анђеоске молитве. Не веруј им, она тебе воли Илија. Ал' онај лептир, онај ласкавац.

ИЛИЈА

Ох, да би тако било!

МАРИНА

Тако је! Жао ми је што сам посумњала. Ја њу врло добро знам, а ти си љубоморан па не видиш даље од очију.

ИЛИЈА

Тако ми вере, убићу га!

ЈУЛА

Но то би врло лудо било. Бацили би те у тамницу, па би млад трунуо. Боље ће бити ако тог писара другачије насадимо.

МАРИНА

Заиста, добра мисао. Дођи, Илија, довече мени, па ћемо заједно у црквену порту.

ИЛИЈА

Нисам расположен да шалу збијам.

МАРИНА

Буди миран, па дођи. Све ће добро бити.

ИЛИЈА

Кад га убијем, а мене обесе.

МАРИНА

Дођи, нећеш пожалити. Ох тета Јуло, то је сретна мисао. *(Оду)*

ИЛИЈА

(Сам) Не верујем ја више ни сени својој, ни очима својим. Она је неверна, па неверна. *(Свира у фрулу и оде)*

6. ПОЈАВА

ПИСАР дође на прстима до Јованкине тарабе

ПИСАР

Кутије нема, елем однела ју је. У кутији је нашала ђердан и писмо ми. Тај ђердан и то писмо занеле би главу и друкчијој девојци него што је проста сељанка. Поле-тео би од радости што сам се тако лепо досетио. Једва чекам то сретно и блажено вече које ће ми ту красну девојку у загрљај донети. Ано се не одазове? Ано не дође? Ох, то не може бити.

7. ПОЈАВА

ЗВОНАР и пређашњи

ПИСАР

А од нуд си се ти подигао?

ЗВОНАР

Идем мало Јоци. Ал' баш добро што си ту, имам с тобом нешто.

ПИСАР

А шта је то, шта?

ЗВОНАР

Некак'о писмо. *(Пипа се по џеповима)* Ђаво га зна где је. *(Пица се опет)* Нема га. Ху триста му муна, изгубио сам га.

ПИСАР

Шта, моје писмо?

ЗВОНАР

(Тражи непрестано): Аха, ево га!

ПИСАР

(За се): То је од ње. *(Гласно):* А од нога је то писмо?

ЗВОНАР

Не знам, ал' онај ко ми је предао рекао ми је да ти га што пре уручим, али онако, између четири ока, да нико не види.

ПИСАР

(За се): Разумем, разумем. (Гласно): Дакле, тајна.

ЗВОНАР

Највећа тајна.

ПИСАР

Дед' то писмо. (Узми га) А ево теби за твој труд. (Даје му новац) Други пут добићеш више.

ЗВОНАР

Боље сад више, а други пут мање.

ПИСАР

Што рекох, рекох. Добићеш. (Оде)

ЗВОНАР

Бре, нећеш се осмочити, обешенејаче један. Он би по туђем винограду. Ал' ченај само, чешаћеш се ти где те и не сврби. (Куца Јоци на прозор): Еј, чика Јоцо, јесте ли поранили?

ЈОЦА

(Отвори прозор) Већ три сата нано сам на ногама. Шта је? Које ми добро носиш?

ЗВОНАР

Па хајд' мало напоље.

ЈОЦА

Одмах ћу.

8. ПОЈАВА

ЈОЦА и пређашњи

ЗВОНАР

Шта си снио ноћас?

ЈОЦА

Бог би знао.

ЗВОНАР

О пуним кошницама, је л'?

ЈОЦА

Е баш не.

ЗВОНАР

Онда си ваљда звезде бројао?

ЈОЦА

Нисам ни то. Ма шта је то?

ЗВОНАР

Баш нам сад стигло писмо од кнеза да одмах идеш у варош и да примиш оних пет хиљада што ти је после смрти твога брата покојног остало.

ЈОЦА

Сирома' мој брат, рано је умро.

ЗВОНАР

Пет хиљада, чика-Јоцо, пет хиљада.

ЈОЦА

Да је он жив, па да су просте хиљаде.

ЗВОНАР

Нећеш да их примиш?

ЈОЦА

Па примићу их над је већ таква божја воља. Новци се не бацају на сокак. Имам, хвала Богу, колико је доста да поштено животарим, ал' би старост, ту су деца, па ако ми што остане, лакше ће се живети.

ЗВОНАР

Хоћемо л'?

ЈОЦА

Одмах. *(Иде прозору)* Еј, Раде!

РАДЕ

(Из собе): Чујем, бабо.

ЈОЦА

Истерај коње па их напој. Онога вранца отерај новачу нека га поткује. Данас ћеш само два вода у плуг.

РАДЕ

(Из собе): Разумем.

ЈОЦА

Оно мало пшенице нек' се разгрне, а под краве подај нове сламе. Ја ћу се одмах вратити.

РАДЕ

(Из собе): Добро, бабо, разумем.

ЗВОНАР

А шта је то богати с тим твојим сином?

ЈОЦА

Бог би га знао, само што није добро. *(Полазећи)* Он није више онај мој стари Раде, он се сасвим заборави, он ми много бриге задаје. Еј, Раде. Раде, дете моје. *(Оду)*

9. ПОЈАВА

АНТА и ДАВИД из крчме

АНТА

Молим те, немој да ме осрамотиш када си ме већ тужио. Што си ми те силне трошкове направио нека ти је просто, платићу ти све поштено само ме још мало причекај.

ДАВИД

Хоћу, причекаћу те, плати ми камате и трошкове, па бићемо опет добри пријатељи. Да, ал' ти већ пò године како ништа не плаћаш. Времена су тешка па не могу ни ја од ваздуха живети. А знаш како је, сваком треба своје.

АНТА

Истина, трговче, права истина! Ја сам ти плаћао док сам могао а и ти знаш како сам страдао. Дошла зима над јој време није, па све ми је појела. Пропао ми сав труд и све семе, па данас, сутра ни хлеба у кући. Да је друкчије ја бих ти бар камате већ давно платио, ал' овако не могу. Плаче у мени и срце и душа. А шта ћу? Сви смо у божјој руци.

ДАВИД

На ме се не можеш потужити да сам те преварио ил' да нисам поштено мислио. Ја сам плаћао и на тамбулације и на штемпли па то никад ни споменио нисам. А знаш ли ти шта је то. Само нека нико не каже да Давид није поштен човек.

АНТА

Дао сам ти већ два ноња и једну краву, и дао сам ти их онако као што си их проценио. Та два ноња није било у селу, а крава нам је сваки дан толико млека давала да би сиротински и од тога могли живети. То си, Давиде, све ти однео, а дуга више него што је било.

ДАВИД

Шта ти мени приговараш? Шта ти мене вређаш? Зар је то хвала што сам ти на голу браду две хиљаде позајмио? Гле ти њега, још сад њему расту рогови. Сад те баш зато нећу више ченати, већ ако ми до сутра не платиш, ја ћу ти добош пред кућу. Хоћу Анто тако ми Јакова и Исана.

АНТА

Добош пред моју кућу? Ако то учиниш, Давиде, ја не знам шта ћу, ал' тако ми крсног имена, неће добро бити. Ево ти узми још и она два ждребета, само немој срамотити, само ме не терај силом у пропаст.

ДАВИД

Шта ће мени твоја ждребад? Какве би хасне имао од њих? Ваљда да их бадава храним? Сено скупо, зоб још скупља, а ждребад не може ни у кола.

АНТА

Ја ћу још данас у варош да подигнем у штедионици новца па да ти намирим дуг. Људи неки кажу да су у штедионици јефтинији новци.

ДАВИД

Може бити, ал' не верујем, него дон ти из штедионица подигнеш новце то ће дуго трајати, а ја не могу толико да чекам. Плати ако си дужан.

АНТА

Осам, десет дана није царева година, а ја ћу ти и на то време поштену карту дати. Само да ми не оде сиротиња у бесцење.

ДАВИД

Нећу! Новце или добош.

АНТА

Претоврила ти се, Бог д'о, кожа у добош, па нека у њега сви ђаволи бубњају. Пијавицо! Обешењаче! Лопове!
(Дохвати га за врат)

ДАВИД

Помоћ... помоћ!

10. ПОЈАВА

ЈОЦА, ВАТА, РАДЕ, КАТА, НОТАРОШ, ПИСАР, ЗВОНАР
и више сељана

НОТАРОШ

Брате Анто, шта је то?

АНТА

Задавићу га!

ЗВОНАР

(За се): Не би било никанва штета.

НОТАРОШ

Пуштај га, зар не видиш помодри човек!

АНТА

Нечовек, псето!

КАТА

Човече, шта је то?

ДАВИД

Дадох му две хиљаде форинти у зајам, а он место да ми их врати, хоће да ме удави. Ал' показаћу ја већ том паору, како ли се на Давида да руна. Сутра ће му кућа и земља на добош!

КАТА

На добош?!

ПИСАР

(Кати): Не брини се пријо, то неће тако бити!

ЈОЦА

(Ради): Чујеш ли, сине?

РАДЕ

Чујем бабо и срце ме боли!

ВАТА

Па како Като, како суво злато?

ЈОЦА

Опет тај проклети језик! Не радуј се туђем злу и несрећи.

РАДЕ

Несрећа да не може црња бити. *(Раде, Јоца и Вата оду десно)*

КАТА

Убио те гром из ведре неба!

ПИСАР

Не бој се пријо!

ЗВОНАР

Ја знам, шта знам, ја сам све чуо!

НОТАРОШ

Ако је тако као што ови људи кажу, најпре, Давиде, по тебе и по твоју кожу.

ДАВИД

Није него. Ваљда сам ја крив што ми је појео хиљаде?

АНТА

Изела је боља велика!

ДАВИД

Ја сам у праву свом. Кад неће да плати, ја ћу своје новце на њему судским путем да истерам. Па као што рекох тако ће бити. Сутра ће му добош пред кућу. *(Оде)*

НОТАРОШ

Хајдемо људи, то је врло мучан призор. *(Оду, осим Кате и Писара)*

ПИСАР

Створићу ја оне новце до сутра, ма из она, ил' из бона. Нека те није брига Като! Шта ја могу у селу не може ни нотарош.

КАТА

Бог из тебе говорио!

(ЗАВЕСА ПАДА)

(ПРОМЕНА)

11. ПОЈАВА ПИСАР НА ПРОЗОРУ

Врт. Месечина. Чује се из далека ЈОВАНКИНО певање.

ЈОВАНКА

(Пева):

Певај шево, свитај зоро плава,
Да мој драги Илија не спава,
Већ да дође, да ми срце прође
Ранићу га медом из кошнице,
Појићу га росом из ружице,
Нек' се слади — дост' сирома' ради.
Ако неће меда из кошнице,
Ако неће росе из ружице,
Нека пије, нек' ије с уснице.

ПИСАР

(На прозору): Так'е шеве нема Ђурђев-дан, таког славуја нема горе лисната! Јованка ће даклем доћи! Песмом ми објављује час поласка. Да мучна чекања, да слатка састанка! Ал' да се прикријем за овај џбун, јер могао би' ме ко год спазити, а то ми не би баш најпријатније било. Изгорех од живе жеље. *(Прикрије се)*

12. ПОЈАВА

ИЛИЈА, ЗВОНАР и пређашњи

ИЛИЈА

Бадава ме тешиш, ја знам да је невера!

ПИСАР

(Из џбуна): Шта напано, Илија?

ЗВОНАР

Опет невера! Ти увек једно па једно. Чекај, па кад видиш онда суди.

ИЛИЈА

Да га гдегод ухватим, обесио би га!

ПИСАР

(За џбуном): Како је луд могао би још и то учинити. На рђавом сам месту ано ме спази страдаћу.

ЗВОНАР

Тише! Још мало, па ће све добро бити.

ИЛИЈА

Не бих га убио, него би му одрезао нос или уво не-на буде ругло самом себи.

ПИСАР

Нос? Уво? Још горе! Грозница ме тресе.

ИЛИЈА

Ту има некога, ту нешто шушка.

ЗВОНАР

Илија молим те, причинило ти се.

ПИСАР

Боже! Богородице! Па ти комарци...

ИЛИЈА

И опет кажем: ту има некога! Сад ћу ја одмах ви-дети. *(Пође, Звонар му не да)*

ПИСАР

Сад ми опет врућина, онупао сам се у зноју!

ЗВОНАР

Иди, лудаче! *(Тихо)* Него знаш шта, хајдемо тамо за онај џбун.

ПИСАР

За џбун?! Пропао сам! *(Шћућури се)*

ЗВОНАР

Не тамо, већ овамо на ову страну! Месечина је, ви-дећеш из далена.

ИЛИЈА

Ма јеси л' чуо: то није поштено, тако само лупежи раде.

ЗВОНАР

Не лудуј, већ делај као што ти кажем. Треба да знаш: кад се ја заузмем за какву ствар, то увек добро мора испасти. Ја више, брајно, имам памети него сва твоја фамилија. Овамо, за мнош. *(Оду на другу страну)*

ПИСАР

(Изађе полако иза цбуна): Одоше. Ох, хвала Богу, то су страшне муке биле. Хуј, врућина да се удавиш. *(Хлади се марамом)* Та нећу ја више у туђ виноград, само да сад здрав изнесем своје ноге. Врућина, грозна врућина, па ти комарци сву ми крв испише. Јуј, наопано, ево опет неког. *(Прикрије се)*

13. ПОЈАВА ЈУЛА и пређашњи

ЈУЛА

(Просто, али укусно обучена): Данлем, тамо на оној клупи под оним дрветом. *(Седне под дрво):* Ах, како ми слатко нуца срце, а из њега као сан ми опет онај тајанствен гласак шапуће ноји ме на младост моју потсећа. Ах, да се бацим опет у прошлост, па бројећи по небу звезде да оченујем Драганов долазак! Ништа ланше само нек на Перу помислим.

ПИСАР

(Дође иза цбуна): Ено је! Она је! Лагано... напред. Знао сам ја да је она слаба, да ће та тица на мој лепан. Лагано, смотрено да нам не одлети. *(Стане пред Јулу)* Добро ми дошла лепа девојко! Ја сам те тако жељно оченивао. Ал' што кријеш то светло лице? Што обараш те сунчане очи? Пустите да се посадим до тебе, да ти ухватим и пољубим ту твоју руку. *(Пољуби руку)* Па, волиш ли ме? *(Седне)*

ЈУЛА

(Другим гласом): Стидим се!

ПИСАР

Тако ми твог девојачког поноса и стида реци: волиш ли ме? Ћутиш? Ох, тако ћуте стене ледене, тако ћуте тужни гробови...

ЈУЛА

(За се): Нисам мислила да је тако луд!

ПИСАР

Волиш ли ме?

ЈУЛА

Немиолстив си! Ја сам све жртвовала над сам ти на позив овамо дошла. А ти ме још питаш?

ПИСАР

Увредио сам те, ал' нећу никад више. Опрости ми!... Срдиш ли се?

ЈУЛА

Не срдим се.

ПИСАР

Пољуби ме. *(Јула се неда):* Само једаред? Та твој пољубац нека буде пријатељства знак.

ЈУЛА

(За се): Како ме лепо моли!... Ал' да зна!

ПИСАР

Пољуби ме!

ЈУЛА

(Устане, шири руке, својим гласом): Овамо, драги, у загрљај мој.

ПИСАР

(Уплашено): Шта наопако? То није она! То је Јула! *(Сусретне је)*

ЈУЛА

Шта се стресаш? Бежиш? Ја те не пуштам.

ПИСАР

Молим те, немој да си луда.

ЈУЛА

Оди, загрли ме!

ПИСАР

(За се): Напаст, права напаст! *(Гласно):* Је си л' чула Јуло! Доста је! *(Звонар и Илија иза џбуна смеју се)*

ПИСАР

Ту има неног! Куда ћемо сада?

ЈУЛА

Лијо, долијо си!

14. ПОЈАВА

ЗВОНАР, ИЛИЈА, МАРИНА и пређашњи

ЗВОНАР

Долијо! Ми смо све чули и видели. То ми је мило и настави. Ја ћу да зајмурим.

МАРИНА

Даклем тако, поштењаче мој!

ПИСАР

Марина!!!

МАРИНА

Даклем тано голубе мој! То ми је она твоја тврда вера? То ли је она твоја поштена реч да само мене волиш, да мене никад оставити нећеш? Док си мени тако лагао, дотле си другој ћердане куповао и љубавна писма писао! Али ја сам ухватила твоје конце па сам ти леп колач умесила. Досад сам луда била, јер сам твом ласкавцу ве-

ровала, али сад сам прогледла, сам си ми отворио очи, и видела да си ме обмањивао, да си своју веру погазио и мене сироту унесређио, али тако ми моје погажене среће то ти нећу на души осатвити! Ето, ту је и Илија, он ће ти већ и место мене судити.

ИЛИЈА

Дакле, ту си? *(Дигне батину)*

ПИСАР

(Клекне): Молим те, ето, гледај: склопљених руку те молим. Ја сам млад, зелен, ја још нисам ни живио. Опрости, опрости!

ИЛИЈА

Кунавче! Ниси вредан да те ова чума убије!

ПИСАР

На кривом си путу, ја нисам хтео Јованну.

ИЛИЈА

Не спомињи више то име. *(Дигне батину)*

ПИСАР

(Клекне): Нећу, бога ми нећу!

ИЛИЈА

(Пренорно): Иди, да те је стид и срам! *(Писар устане)*

ЗВОНАР

Тако Илија! Нека ти да поштену реч да ће се један-пут за свагда оканути Јованке.

ПИСАР

Хоћу, хоћу!

ЈУЛА

И да ће мене узети за жену.

ЗВОНАР

Тебе?! Па зар би ти?

ЈУЛА

(За себе): Аха, уплашио се!

ЗВОНАР

(Према Јули): Не тебе, већ Марину. (Према Писару): Пристајеш ли?

ПИСАР

Пристајем.

ЗВОНАР

Ано пристајеш, ћутаћемо као риба, ако не пристајеш, ми ћемо одмах у сва звона, па да видиш срамоте. Пристајеш?

ПИСАР

Пристајем.

ИЛИЈА

Ако не престанеш туђе девојке отимати, тако ми Бога, неће ти ни кост на костима остати, јер над једном заслепим (дигне батину), умлатићу те као и пса!

ПИСАР

Немој бити луд, кажем: пристајем!

МАРИНА

Ал' ја не пристајем. Ја нећу силом да се удајем!

ПИСАР

Силом? Марина! Зар ме не познајеш? Веруј ми, то није озбиљно било! Ал' да не би опет посумњала, ево ти бурме злаћане. (Преда јој бурму) Носи је сретна као моја невеста.

МАРИНА

(Станка): Бадава, мој си, па мој!

ЈУЛА

(Подражава Марину, Звонару): Ходи овамо да те загрлим!

ЗВОНАР

Иди напасти!

(ЗАВЕСА ПАДА)

ТРЕЋИ ЧИН

Соба у кући Јоциној

1. ПОЈАВА ЈОЦА и БАТА

ЈОЦА

Сирома' Анта пропашће сасвим. Давид га стегао, иште новце, а Анта не може да плати. Немилостиви Јеврејин не да се ублажити. — уништи ће ме. Ја га искрено жалим.

БАТА

Зашто да га жалим? Нано је радио, онако је прошао!

ЈОЦА

Ти тако говориш као да немаш срца. Шта мислиш, тако лепо имање па да будзашто оде.

БАТА

Ти ниси ништа крив, па шта те брига.

ЈОЦА

То његово имање или ће у чивутске или у швабске руке, па с једном српском кућом опет мање.

БАТА

И ја га жалим као Србина, ал' за човеком не би никад заплакала.

ЈОЦА

Вато, Вато! Не бојиш се Бога?

БАТА

Па и јесте, милом те, прносио ти цела века, а кад је могао увек ти је наудио. Ал' он и Боже помози, ал' његова језична жена да ме из села истера.

ЈОЦА

Окани се, Вато. И себи и од себе, ја у томе погледу ни мало не одступам.

БАТА

Ти увек браниш њу као да се ниси са мнош венчао.

ЈОЦА

Опет стара песма! Та чуо сам је већ сваки дан хиљаду пута. Остави је на миру па ћеш и ти мирна бити.

БАТА

Кад ти је већ, као што видим, од срца отпало, помози им, нупи им ту земљу и кућу. Бог ти је дао, можеш.

ЈОЦА

Мисило сам ја на то, па и учинио би', ал' ти добро знаш да смо ми са Антом у завади. Реци, молим те, шта би рекао свет да ја нупим његово добро? Рекао би' да сам једва доченао да му добро преотмем, да се туђем злу радујем, да Србина упропастим. Рекао би још и друго што никад помислио нисам.

БАТА

Ех! Нек говори свет шта оће, само нека није истина. Та ти добро знаш да целом свету не можеш умесити колача. Та говорио је свет и замном кад сам ја још девојка била, Бог те пита шта, па ти си се ипак о противном уверио. Шта велиш, ниси?

ЈОЦА

Јесам, жено, јесам.

БАТА

Тако је. Даклем, моја је старија.

ЈОЦА

Но, то још нисам ренао, јер што човек избећи може то не треба да тражи. Није ли лепше овано у миру, него да свету по језику играмо.

БАТА

Леп мир, ено и ономад тек само што се почупале нисмо.

ЈОЦА

Женски послови. Боље би било да је друкчије него да не можете једна због друге ни на сонан.

БАТА

Ал' када ми не да никада мира.

ЈОЦА

Једна као друга. Хвала Богу, познајем га провео сам пола века с тобом. Не би ни теби шкодило да ти је језик мало краћи, јер кад га пустиш имаш шта слушати.

БАТА

Та то ти је читава прилика!

ЈОЦА

Неће ти шкодити, ал' стрпи се још мало, нисам свршио. Видиш ли, Бога ти, нашег Раду како се променио, како се погубио. Посао му не иде од руке, а увек је тужан, па неће му, мислиш, киша са чела.

БАТА

Ја сам га већ више пута питала: шта му је? Ал' он се или намршти па ћути или ону тужну песму пева.

ЈОЦА

То још не би било понајвеће зло. Ал' он никад и не избива из крчме. Постао је древни пијаница. Него, жено моја, када смо већ тако лепо у речи! (*Посади се*) Седи овамо крај мене па да ти кажем као муж жени својој и отац матери, шта сам смислио с Радом.

РАДЕ

(*Споља*): Еј, момци, овамо!

ЈОЦА

Ето видиш, већ опет. Тешко мојој седој глави.

2. ПОЈАВА

РАДЕ, ПИСАР, МАРИНА, ШВАБЕ, ЗВОНАР,
више сељана и сељанки

РАДЕ у руци држи чутуру, ШВАБЕ боце

ЈОЦА

Шта је, Раде, зар опет?

РАДЕ

Нећу никад престати док не излијем из срца ту горну тугу, ту текуницу што ме тако гризе. Пијмо, момци, весело!

СВИ

Пијмо! (*Пију*)

ПРВИ ШВАБА

Лепа фина!

ДРУГИ ШВАБА

Патафа, то је клафно: патафа!

ЈОЦА

То није добро синко, синко. Порушићеш своје здравље, пропашћеш.

РАДЕ

Шта је мени здравље? Шта је мени живот? За мене нема живота! Пијмо. *(Сви пију)* Још да нема вина, песме и гајдаша — полудео бих!

ЗВОНАР

На иснап, браћо, на иснап!

ПРВИ ШВАБА

Пијеш?

ДРУГИ ШВАБА

Пијем.

ПРВИ ШВАБА

Можеш?

ДРУГИ ШВАБА

Могу, немам ништа блатим!

ПИСАР

Немој увек тако тужно! Знаш оно весело. *(Сви певају)*

Плава мома, бели данак, гаравуша — црна ноћ,
Да не питам јел' већ зора, ил' оће л' ми ноћца проћ!
Поред вина ијују, љубим леце медено,
Немилице трошим вино, мрко вино ледено!

(Два пута)

ОБЕ ШВАБЕ

Ијују! Ја, ја!

РАДЕ

Баш добро. Нека нам они што певају. *(Показују на Швабе)*

СВИ

Чујмо, чујмо!

ПРВИ ШВАБА

Ја још никат нисам певала.

ДРУГИ ШВАБА

Ја сам певала, ал' моја крла није топра!

РАДЕ

Певај како знаш!

ПРВИ ШВАБА

Хоћеш?

ДРУГИ ШВАБА

Хоћеш (*Швабе певају*):

Шаба кажем: брекеке, коза кажем: мекене!

Воли једно „мекеке“, нек стотину „брекеке“.

У картама четир нец, у шумама мали сец,

Фећма волим печен сец, нег'у карта црвен нец.

(*Два пута*)

РАДЕ

За мноМ момци! Јох!јох!јох!

СВИ

(*Одлазећи*) Ујују! Јој! (*Оду сви осим Јоце и Вате*)

ЈОЦА

Но, ето видиш? Видиш ли шта учини од њега?

БАТА

Упропастиће и себе и нас.

ЈОЦА

Треба да га одвратимо од тога зла, јер већ стрмоглавце лети у пропаст.

БАТА

Ја сам га већ више пута световала, па и корела и молила, ал' ништа не помаже.

ЈОЦА

Ја знам шта му је! Знам шта га боли.

БАТА

Пијаница је. То је.

ЈОЦА

Видиш ти опет ње! Како знаш, тако и говориш! Не пије он стога што је жељан вина. Хвала Богу, вина доста има у нашој комори. Не пије он стога што га страст гони, већ то је сасвим друго нешто. Он је болестан, врло болестан. Он воли ону девојку, ти већ знаш коју мислим!

БАТА

Смиљану?

ЈОЦА

Рођену кћер нашег комшије Анте!

БАТА

Шта?! Ваљда не велиш...

ЈОЦА

Ја велим и држим да би најбоље било да запросимо Смиљану за нашег Раду.

БАТА

Смиљану? За мога сина!? Ај, то неће бити док сам ја у свој кући! Зар би ти могао да опростиш њима оне погрде којима су нас обасипали, и оне увреде које су нам нанели? Зар би ти допустио да наш син онаку девојку узме за жену чији је отац сасвим пропао. Који данас-сутра ни толико неће имати да себи опанке купи? Зар би им допустио да ти онаква девојка дође у кућу која би нам срамоту донела? Јер, и то се говори по селу: да Смиљана... нећу да кажем... али чула сам. То би ми још требало! Видиш ти њега куда он шибала! Оматорио си, па немаш памети, ал' то неће бити. То је кажем, ја!!!

ЈОЦА

Хвала Богу, јеси л' свршила?

БАТА

Нисам! Говорићу цео дан, говорићу целу ноћ, али ја морам тој језичној Кати истерати мачку на оџак. Ако би ти ваљда друкчије, ано би ти против моје воље шта учи-нио — скочићу у бунар!

ЈОЦА

Па, скочи!

БАТА

Да скочим? Нећу, баш зато нећу!

ЈОЦА

Жено, мир!

БАТА

Јоцо, ја се не шалим. Богами не шалим! Јеси л' чуо да идем управо у бунар. *(Пође)*

3. ПОЈАВА

Призор нао у првом чину

ЈОВАНКА седи под дрветом, доцније ИЛИЈА свира у фрулу

ЈОВАНКА

Ту је стај'о. Таман се могаше откинути од тог дрвета. Видела сам га ал' окренух главу од њега, па се чиних и невешта. Нека га', нек зна како боле! Та боли и мене што сиромаша празна терам од своје куће, што толико време нећу с њим да проговорим и што силом хоћу да се срдим на њега нога и сад љубим... нога и сад благосиљам. *(Чује се Илијина фрула):* Долази! Хоћу ли нечег у кућу или ћу га дочекати овде! Доченаћу га, па ано призна да је он крив и ано ме узмоли лепо... Та фрула, та тужна песма сузе ми натерује на очи. Сиромаша Илија, већ ми га жао! Ијаој, Боже, умало не одадох. Дошао је, ено га. Видим га. Ал' нећу да га видим. *(Свирка стаде)*

4. ПОЈАВА ИЛИЈА и пређашњи

ЈОВАНКА

(Врло весело пева):

Месечина сву недељу дана,
Набрала сам венац јоргована,
Даћу дики ног' сам изабрала,
Та њему сам већ и срце дала.

Кошуљу сам већ сашила танку
Свом јарану, свом рођеном Станку
Њему златну, а свекру од свиле
Нема так' е ни у беле виле.

ИЛИЈА

(Тужно): Јованка.

ЈОВАНКА

(Поново пева другу строфу)

ИЛИЈА

(Иде јој ближе): Јованка, тицо моја златна!

ЈОВАНКА

(За се): Аха, помиње се!

ИЛИЈА

Благо теби! Певаш..

ЈОВАНКА

(За се): Певам! Да знаш како ми је!

ИЛИЈА

Ја нигде никога: ни оца, ни мајке, ни сестре, ни брата — до тебе једину! Та зар ме ни ти нећеш?! Зар не мариш више за мене?

ЈОВАНКА

(За се): Врло добро! Тако му и треба!

ИЛИЈА

Немој да заплаче ово сирото око на тебе, јер је сиротинска суза тежа од камена. Млад сам, ал' свакојано сам наумио животу свом краја учинити. Молим те, опрости ми бар!

ЈОВАНКА

То хоћу, то хоћу!

ИЛИЈА

(Иде јој ближе): Увредио сам те, увредио... Дуго ти нисам смео на очи, не марим више за фрулу, не марим више за стадо!

ЈОВАНКА

(За се): Сиромах... жалим ја!

ИЛИЈА

(Иде ближе): Што сам волио, то сам изгубио па ми је црно и сунце на небу. Ћутиш? Зар ме ни погледати нећеш? *(Седне крај ње)* Зар сам тако црн у твојим очима? Опрости, ти ниси крива, а ја сам те тако лудо увредио.

ЈОВАНКА

(За се): Не могу даље! Пуче срце у мени!

ИЛИЈА

(Ухвати је за руку и око струка) Можеш ли ми опростити? Твоме Илији?

ЈОВАНКА

(Прети прстом): Ти... ти... ти... Моли ме!

ИЛИЈА

Молим те, молим!

ЈОВАНКА

Ниси заслужио, ал' праштам ти. Него, *(прети прстом)* ако још једанпут...

ИЛИЈА

Никад, никад више! Хвала, ох, хвала ти лепо!

ЈОВАНКА

Па сад иди за овцама.

ИЛИЈА

Не могу док не чујем још једну реч. Јованка, волиш ли ме још?

ЈОВАНКА

Мало, врло мало.

ИЛИЈА

И то је доста. Пољуби ме.

ЈОВАНКА

(Пружи му образ): Нећу!

ИЛИЈА

Само једанпут!

ЈОВАНКА

(Примаче образ још ближе): Нећу!

ИЛИЈА

Нек' тај пољубац буде сведок да си ми опростила.

ЈОВАНКА

(Још ближе образ. За се): Људе не види. Илија је пољуби). Но хвала Богу! *(Гласно):* Ту има некога. *(Оде)*

5. ПОЈАВА АНТА и ДАВИД

АНТА

Ти, дакле, немаш ни срца ни душе. Хоћеш силом да ме отераш у просјане. Смилуј се, Давиде, на ову седу главу, одустани од продаје. Дај ми мало времена и ја ћу свој дуг поштено платити, ал' сад не могу манар ме на смртне муке метао.

ДАВИД

Сад ме молиш, а ономад мал' ме ниси задавио. Сад би добар био Давид да ти увреду опрости, да ону змију која га је тако љуто за срце ујела, опет у своја недра прими. Ал' од тога неће бити ништа. Плати, па мир!

АНТА

Ал' кад не могу, Давиде... Ево ти душе, не могу.

ДАВИД

Жао ми је, ал' ја више не ченам. Него, да је уверим да је Давид поштен човек, ево, да ти кажем: ја ћу твоју имовину што јефтиније купити, да би ти је по ту исту цену уступио. Оно мало камате што буде, неће те убити, трошкове и тако мораш да платиш. Док свој дуг не подмириш, ја ћу да уживам земљу и ливаду, а за кућу ћеш ми плаћати нирију. Ето то је маленкост, није те ни бриге, удесићемо то.

АНТА

Ја не знам како би то било, ал' чини ми се да је врло замршено!

ДАВИД

Јасно као сунце.

АНТА

Кад већ нећеш као што те молим и преклињем, кад си већ тако грабљив и бездушан, а ти у бестрага! Мени и мојој породици како било, па где му је глава ту и храна. Бог је добар, неће нас оставити. *(Оде)*

ДАВИД

Да се смилујем! Ја не знам шта је милост! Кад што ухватим то не пуштам из руке. То његово добро купићу скоро бадава. Још само један такав посао, па ћу спахијом постати. Прости људи нека кажу да ми варамо. То није истина. То није превара, већ памет. Па јесам ли ја њега преварио? Зашто није платио овај дуг на време, па сада не би било ништа. Иначе, може бити, да и међ' нама има митнина и накатника, али ја не спадам међу њих. Моја је савест чиста као сунце. *(Оде)*

6. ПОЈАВА

РАДЕ с батином и пртљагом на рамену

РАДЕ

(Пева):

Збогом село, збогом куће беле,
Збогом њиве, збогом драге селе,
Збогом поља, моје радовање,
Збогом дино, моје миловање.

СМИЉА

(Долази): Раде мој, куда си се подигао?

РАДЕ

У свет Смиљана. Овде више нема за мене живота.
Прости ми, ако сам ти у животу скривио, јер ме више
нинад нећеш видети.

СМИЉАНА

Оставићеш ме? А шта ћу онда ја? Шта ћу без жи-
вота свог, без очију својих. Раде, Раде! Ти си немилостив,
ти ме нинад ниси волео.

РАДЕ

Ах, над би знала колика је змија на овом срцу, но-
лики је камен на овој души. Ја знам, ти ниси ништа кри-
ва, ти ниси хтела, ал' ми се морамо растати.

СМИЉАНА

Морамо?

РАДЕ

Навек Смиљана! *(Пева):* Збогом село...

СМИЉАНА

Раде! Шта учини од себе, шта ли од мене тужно?!
Мајно! Бабо! Угушиће ме ове сузе горне. *(Плаче)*

7. ПОЈАВА

ДОБОШАР и више сељана

ДОБОШАР

(После добовања): Дајем на знање онима који су овде и који нису! Прво: Да ће се данас земља, ливада и кућа на лицитацији, на лицу места продавати. Друго: Ко хоће ад купи, нека лицитира, а ко неће, не... Треће: Ако купац плати, платиће за себе, ако не плати онда ће и оно избити што је платио, па још и више. Четврто: У бундику ће се земља бадава преписати на купца. Пето: Само ће једна лицитација бити.

СМИЉАНА

Наопако, та то се наша кућа продаје. Сирома мој баба! *(Оде)*

8. ПОЈАВА

СУДСКИ ИЗАСЛАНИК, ДАВИД, АНТА, ЈОЦА, ВАТА
и пређашњи

ИЗАСЛАНИК

Ко хоће да лицитира нека положи у име јемчевине од сваке стотине десет форинти, почим је непокретност на три хиљаде процењена, те свани онај који би хтео да се натиче ваља да положи триста форинти.

ДАВИД

Ја хоћу. Колико треба?

ИЗАСЛАНИК

Триста форинти.

ДАВИД

(Вади и даје): Ево, молим, потпуно триста форинти. Не фали ни једна крајцара.

ИЗАСЛАНИК

Нема никог више?

АНТА

Да тешко мени! Да тешко мени!

9. ПОЈАВА

КАТА и пређашњи

КАТА

(Дотрчи): Наопако, у зао час Анто! Ми смо пропали! Ми смо просијаци! Ето шта учини од нас тај проклети Чивут! Убио га Бог!

ИЗАСЛАНИК

Ту не помажу сузе жено! Или платите што сте дужни, или ја морам пустити на добош. Данлем, као што рекох: има ли још кога осим Давида? *(Пауза)* Нема никога? Данлем три хиљаде форинти. Ко да више? *(Тишина)* Две и по хиљаде форинти.

ДОБОШАР

(Удара): Две и по хиљаде форинти — две и по хиљаде форинти.

ИЗАСЛАНИК

Две хиљаде.

ДАВИД

Ја нисам прави нупац ал' да би' своме дужнику помогао, даћу за земљу и кућу осамнаест стотина.

КАТА

(С десне стране): Осамнаест стотина! Осамнаест врагова у тебе! Нема правде на свету. Од сиромаша се силом отима.

ЈОЦА

Видиш ли жено то чудо?

ВАТА

Невиђено чудо!

АНТА

Да страшна човека! Полудећу, полудећу!

ИЗАСЛАНИК

Хиљаду осамсто први пут.

ДОБОШАР

(Добује): Хиљаду осамсто први пут.

ИЗАСЛАНИК

Хиљаду осамсто први пут. Хиљаду осамсто други пут
и нико више?

ЈОЦА

Стани! Колико је Анта дужан Давиду?

ИЗАСЛАНИК

Главнина, камате и трошкови — тако око три хиљаде
форинти.

ЈОЦА

Ево новца. *(Хоће да положи новце)*

10. ПОЈАВА

НОТАРОШ и пређашњи

ДАВИД

То није тако, то није тако, то не иде! Сад је лицита-
ција, па ко купи. *(Јоци):* Ил' нек' плати он! Шта ти пла-
ћаш за њега? Е, то не иде. Ал' над већ ти три хиљаде
дајеш, ја ћу дати три хиљаде и десет новчића!

ЈОЦА

Ја ћу дати четири хиљаде.

ДАВИД

Четири хиљаде?! Јоцо, јеси ли луд!

НОТАРОШ

Ланше, ланше мало! (Јоци): Хоћеш да купиш ту земљу?

ЈОЦА

Нећу господине: Ја бих да место Анте да чивутово потраживање подмирим. Може л' то бити?

ДАВИД

Не може, је л' да не може?

ИЗАСЛАНИК

Може.

НОТАРОШ

Како не би могло бити! Земља још није продана, да-клем може бити. Тужеников дуг може макар ко исплатити, а Давид нема другог права до да само своје новце иште.

ЈОЦА

Прави рачун! Ево, ја плаћам. (Вади новце): Колико треба? Израчунај до последње крајцаре, а ево новци су готови!

ИЗАСЛАНИК

Две хиљаде деветсто седамдесет осам форинти, деведесет три новчића. Тако је.

СВИ

Живио газда Јоца! Живио

11. ПОЈАВА

ЗВОНАР, ЈУЛА, ПИСАР, МАРИНА и пређашњи ПИСАР нешто шапне НОТАРОШУ на уво и преда му писмо.

ИЗАСЛАНИК

Напиши признаницу, па ево ти новци.

НОТАРОШ

Призаницу може написати, ал' новце неће Чивут добити. *(Вади писмо)* Ево, баш сад ми стигло писмо од Судбеног стола из Сомбора у којем се кнезу и мени строго налаже да све његово добро запленимо. Њега је суд великом новчаном глобом казнио, јер се користио туђом невољом лакоумљем и невештином и јер је на свој новац прекомерну намоту узимао.

ПРВИ СЕЉАК

То ја знам.

ДРУГИ СЕЉАК

Тако је и с Антом радио. Ако треба заклећу се сто пута и на крст и на јеванђеље.

НОТАРОШ

То ће већ својим путем ићи, ал' то још није све. Давид ће одмах у истражни затвор, јер што ово писмо каже, он није само намотник већ и варалица.

ПРВИ СЕЉАК

То је истина! Знаш. Да ти кажем што знам ја сва би ти се коса накомстрила!

ДАВИД

Мене?

НОТАРОШ

Тебе, Давида крчмара.

ДАВИД

Кани ли је то суд?

НОТАРОШ

Одведите га!

СВИ

У бовару с њим! У бовару! Ха, ха, ха! *(Давида одведу)*

АНТА

Јоцо брате, смем ли те тако звати?

ЈОЦА

Ја сам само своју дужност чинио. Да сам ја у такој невољи. Знам не би ни ти другачије.

АНТА

Опрости ми, ја сам те много пута увредио, ал' прости и ја сам човек.

ЈОЦО

Шта је било, било! Ево ти руне! (*Пукују се*)

АНТА

Јоцо, позлатила ти се!

НОТАРОШ

Драга браћо моја! Нека вас јакни Бог и данашњи дан у овој љубави и срећи за дуго подржи. Плуг вам широм ронио, а раоник с миром у дубину ронио, те вам се окретао истоком и западом. Од неба вам росило, а од земље родило. Било вам у класу класити, у струку трснато, делите увек заједно вољну и невољну.

ЈОЦА

Но жено, је л' лепше тако?

ВАТА

То није да је лепо, већ ми коса расте.

ЈОЦА

Још једну браћо! У име Божје иштем Смиљану, кћер нашега брата Анте за мога сина Раду и, ако га љуби, ја јој дајем ово обележје. (*Ради бурму*) Као залог вере пред вама да прими с добрим часом и добром срећом, ако Бог да.

АНТА

Шта велиш ти драга моја жено?

КАТА

Ја велим — што и ти!

ЈОЦА

(Даје бурму): На, честити и да Бог да сретни нови пријатељу.

АНТА

Где су деца?

12. ПОЈАВА

ЈОВАНКА, СМИЉАНА, затим РАДЕ и ИЛИЈА

ЈОВАНКА и СМИЉАНА

Ево нас бабо, ево нас! (Раде и Илија дођу)

РАДЕ

(Пева): Збогом село, збогом куће беле...

ЈОЦА

А шта је то синно?

РАДЕ

Идем у свет.

ЈОЦА

Нећеш ваљда баш сад кад сам испросио за тебе. Смиљану у оца и мајке.

СМИЉАНА

Од мене бежиш, од сватова?

РАДЕ

Од тебе? Од сватова?

СМИЉАНА

Испрошена сам за тебе Раде, за тебе!

РАДЕ

(Бази пртљаг): Смиљана! (Приђе јој)

ЈОЦА

Хоћеш ли у свет?

РАДЕ

У свет? ... То је мени цео свет. *(Показује на Смиљану, загрли је)*

ЈОВАННА

Бабо, и ја сам ту!

ИЛИЈА

И ја је просим у оца и мајне.

АНТА

Шта сад жено?

НАТА

Пусти их без трага!

ВАТА

Двоје сватова!

ПИСАР и МАРИНА

Троје!

ЗВОНАР и ЈУЛА

Четворо!

НОТАРОШ

Зар и ви?

ЈУЛА

Ми смо сами свршили.

МАРИНА

И ми, и ми!

СВИ

Сретно! Сретно!

ВАТА

Нато!

НАТА

Овамо! *(Шири руке)*: Падни ми на срце!

НОТАРОШ

А није л' то мало доцкан, брате Перо?

ЈУЛА

Зашто доцкан? Најлепша слика и прилика.

НОТАРОШ

Здраво браћо! И Боже благослови! Дај Боже око че-
га се трудимо нека буде сретно и берићетно!

СВИ

Амин, да Бог да!

ЈОЦА

(Жени): Приступи јој, она је старија! Иди, помири се
с њом!

ВАТА

Та ја нисам на њу никад криво гледала.

ЈОЦА

Боже сачувај! *(Иронично)*

ВАТА

Бог с тобом Јоцо! Сад ћеш видети! *(Приђе Кати):*
Срдиш се, Като?

КАТА

Не срдим се, Вато, нисам се никад ни срдила. Него,
ано ми над год метле споменеш...

ВАТА

Никад Като!

ЈОЦА

(За се): До сутра! *(Гласно):* Пољубите се!

КАТА

Вато!

БАТА

(Грле се и љубе): Ох, златна моја Ката!

ЈОЦА

Гле Анто, као да су две рођене сестре, а оно два највећа ђавола. Жена, па жена! *(Узима чашу, па дигне у вис):* За здравље мога брата Анте! И за здравље свију нас који смо се данас овде састали. И за здравље оба племена и вашег и нашег! Вазда се састајали и вазда се љубили. Да Бог да да ваше и наше племе буде племенито и надалеко гласито. Од срца родно и од Бога сретно и честито. Да Бог да да нам поља роде вином и пшеницом, а наше коло мушком дечицом. *(Сви пију)*

АНТА

Да нам Бог да добар час и добру срећу, а теби, пријатељу мој, сретни да је овај час.

ЈОЦА

У коло, децо, у коло.

СВИ

У коло, у коло! *(Сви певају и играју)*

Коловођа колом крени, дико наша, оком трени
Де поскочи да скокнемо, лаком ногом да лупнемо
Па све редом горе-доле да видимо ко ће боље.
Брк се смеши у гајдаша намигује на њег' снаша
Не намигуј на ме секо лице ти је као млеко
У њему се ружа купа, тако браца хопа цупа
Ко се доцне оженио свака добра пожелио
И у селу јараница и свилених марамица
И пшенице и оваца, али лакосконих јагањаца
Чиста меда из кошнице, рујна вина са лозице.
Ијујујујујујујујујујују. Хај, хај, хај.

(ЗАВЕСА ПАДА)

К Р А Ј

П О Г О В О Р

МИТА ПОПОВИЋ И ЊЕГОВИ СЕЉАНИ

Место Мите Поповића, песника, приповедача, драмског писца, преводиоца и књижевног приказивача, није до краја дефинисано у још имагинарној, будућој, магловитој историји српске драмске књижевности, која није ни до данашњих дана написана у једном целовитом, свеобухватном, критичном облику. Будући да су она боља, угледнија, почасна места већ поодавно подељена, за Миту Поповића, још во времена је било резервисано место на маргини, са тенденцијом убрзаног заборављавања. Као да овај плодни и свестрани литерата, кога су из милоште звали Браца Мита, и постхумно следи своју нелепу животну судбу. Иако, је некада био добро заступљен у књижевним лексиконима, историјским прегледима, свезнањима и енциклопедијама — Мити Поповићу, у последње време, све више прети тужни крај нестанка са литерарне и позоришне сцене за сва времена. Књижевна дела му се ретко прештампвају, а драмска одавно не играју. Последња премијера једног његовог комада прибележена је давне 1920. године. Да ли је тако морало да буде?

Мита Поповић се родио у Баји, крај Сомбора, 3. јула 1841. године. Базично школовање, основну и гимназију, завршио је у родној Баји, а права је студирао у Будимпешти. Био је писар у родном месту, адвокатуром се бавио у Сомбору, а књижевну и позоришну славу стицао је у Новом Саду. Године 1886. смештају га у будимпештанску лудницу, где је две године касније умро. Збило се то 6. јула 1888. године.

Готово да нема књижевне дисциплине у којој се није огледао. Био је један од истакнутих припадника круга младих интелектуалаца који су се окупљали око српског ђачког

друштва *Преодница*, у коме су поред њега истакнути чланови били Коста Руварац, Лаза Костић, Гига Гершић, Коста Богдановић, Јован Туроман, Илија Огњановић — Абуказем, Исидор Ђирић и други. О свима њима зна се много више, него о несретном Мити Поповићу. Писао је песме, а оне су објављиване у збиркама *Одабране песме* (1874), *Пред васкрс* (1877), *Светли дани српски* (1878) и *Песме* (1884). Сачуван је поприлично негативан суд о његовом певању из пера Живојина Бошкова, који каже да је Поповић „у лако писаним и баналним љубавним, винским и бојним песмама развијао претежно слаба својства романтичарске поетике и више му штетећи него доприносећи својим делима убрзао крах романтизма”. Радо се оглашавао и као приповедач, познат је по неколиким приповеткама. Често се огледао и као преводилац, најчешће са француског и мађарског језиса. Мађари га сматрају за прегаоца, који је учинио много на зближавању њиховог и српског народа. Помиње се као писац бројних књижевних приказа и бележака. Међутим, најпознатији је по ономе, по чему нас овде највише интересује, по свом драмском опусу. Иза њега остало је шест позоришних комада. Од тога чак пет историјских трагедија, у то време доминантан и више него популаран драмски жанр, и само једна позоришна игра из народног живота. Сва његова позоришна дела доживела су своја прва извођења на сцени Српског народног позоришта у Новом Саду, али су потом играна и у другим местима. Тако Мита Поповић у српској Атини дебитује као драмски писац 1881. године са две историјске трагедије, у време када је већ био афирмисани поета. Прва трагедија носи назив *Крвави престо*, у којој се бави омиљеним драмским миљеом тога времена, животописом краља Бодина (1082—1108), који је већ обрађивао Јован Суботић у својој истоименој драми из 1869. године. Друга драма из те 1881. године је *Цар Јован*. За њих је Милан Савић написао да се истичу „бујном маштом”, која је „разуздана и безобзирна”, а да поседују „дикцију снажну, силну, одуларену”.¹ Потом следе *Деспот Лазар Бранковић* (1883), *Стеван последњи боски краљ* (1884) и последња трагедија *Градиња и син му*

¹ Милан Савић *Српске илустроване новине*, 1882, бр. 13.

Немања (1886), у години када започиње његова лична трагедија, која окончава у душевној болници. О овим историјским драмама Боривоје С. Стојковић каже да су писане „у доста шаблонском и тешком јампском стиху и да као изразити романтичар, али са мање стваралачног духа и надахнуте маште, он се подаје реторско-патетичној денламацији и родољубивим тирадама или моралистичним рефленсијама”.² Годину дана пре, тачније 1885, изводе му се *Наши сељани*, народна позоришна игра у три чина са певањем и играњем. Музину за овај комад написао је, или нано то на првој страни текста стоји — певање је удесио др Јован Пачу. Историчари театра са поуздањем бележе да су *Наши сељани* први српски позоришни комад из сеоског живота.

Без обзира да ли је реч о првом продору сеоске тематике у српску драматургију у настајању или се тако нешто догодило неку годину пре, *Наши сељани* Мите Поповића су више него интересантни за многоструке анализе. Често играна и радо гледана ова позоришна игра обишла је многе војвођанске сцене, са тих гостовања проналазимо белешку на мађарском језику у часопису „Бачна”, чији анонимни хроничар констатује да је „комад јединствен у свој врсти, утолико пре што овај ауторов производ није само јединствено место у својој врсти као српски комад за народ, већ и по својим вредностима: течном језику, спретном заплету и коришћењу свих предности позорнице, а те се врлине могу утврдити већ и у самом пишчевом перу, а поготову у на сцени, пред гледалиштем”.³ После праве најезде историјских тема, поглавито из српске националне историје, која се кретала на путањи од мита до народне поезије и на траг, са веома ограниченим упливом историографије, појава народне позоришне игре у три чина, која се одиграва негде у Бачној, била је право освежење, и у тематском и у драмском погледу.

Лано је учити два драматуршка тока, први се одвија око лихварске мреже коју незасити, похлепни Давид плете

² Боривоје С. Стојковић *Историја српског позоришта*, стр. 366. Театрон 15—16, Музеј позоришне уметности Србије, 1978.

³ *Bacska*, 1885, бр. 89—90.

за наивног, простодушног Анту, а други ток прати неколико, бар четири, љубавних судбина драмских парова. Ова два драматуршка тона одвијају се само привидно паралелно, а итекако су међузависни. Од четири младалачка пара, ипак је на главном колосеку радње љубавни дует несретног Рада и чедне Смиљане, одмах иза њих по важности је романтични двојац пасторалног Илије и искушенице Јованке, а ови потоњи по вољи ауторовој и захваљујући чудима драмског заплета неретко излазе у први план, потискујући не само водећи дуо, већ и главну радњу за коју смо прогласили догађања око зеленашке Давидове трансакције и недужног Антиног пострадања. Тек у трећем плану, чекајући расплет, делују још два пара и то разблудели писар Степа и предузимљива ципеларова кћи Марина, као и добродушни звонар Пера и уседелица Јула. Свевремени, више него омиљени заплет који се огледа у класичној посвађаности двају породица као главном узрочнику младалачких љубавних јада своје корене тражи и налази у злој непоћуди њихових мајки, свадљивих, злих жена, које се неслучајно слично називају Вата и Ката. Свој светоназор, своје схватање морала, праведности и поштења наш писац исказује кроз делање врлог Јоце, који је оличење узорног српског сељанина. Од тренутка када газда Јоца преузима разрешење игре у своје руке, кривци бивају кажњени, злочести укорени, а праведни награђени.

Извесна, несумњива доза наивности, простодушности, идиличности краси ову народну позоришну игру Мите Поповића. Она повремено делује као слика неког мајстора наивног сликарства, местимично као вез са неког старог гоблена, да би на крају све било окончано четвороструким свадбеним весељем. А све до расплета, сеоска идила није тако ружичаста, распевана и срећна, чак ни код Браца Мите. Похлепни Давид је достојан наследник својих великих узора и у својој грамзивости надмашује чак једног Шекспиров *Шајлока* или *Држићевог Садија*. Цела игра, у којој се смењују драмски и комични елементи, верна слика сеоског живота оног времена, испевана лепим народним језиком, доследно извајаним карактерима и вешто вођеним заплетом.

Посебну драж ове необичне игре чине напеви или како се то данас модерно каже сонгови. Своју тугу или радост

Поповићеви јунаци исназују кроз песму, која нема само релаксирајућу функцију. Преостаје нам само да замишљамо како су лепо звучали музички пасажии које је удесио мајстор свога посла др Јован Пачу.

Са добрим осећањем за стил представе, са ваљаним опредељењем за жанр спектакла и са новом, дописаном музиком била би то, сигурни смо, успела модерна продукција. Мита Поповић и његови сељани то заслужују. Не би то био само дуг нашој *Драмској баштини*.

ДУШАН Ч. ЈОВАНОВИЋ

РЕЧНИК МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ

АЛДОМАШ — пиће које се плаћа при купопродаји

ВРЗИНО КОЛО — игра вештица

КАМАТНИК — зеленаш

МАШТАНИЈА — снови

МИТНИК — подмитљивац

МОРАСТ — тамномодар

НАЋВЕ — корито за мешење хлеба

НЕНАВИДНИЦИ — мрзитељи

САЋУРИЦА — плетена корпа за хлеб

ТЕКУНИЦА — глодар сличан веверици

ТРЊИНА — шибље

УРОЧНИЦИ — завереници

ХАСНА — корист

ШТЕМПЛА — такса

Мита Поповић НАШИ СЕЉАНИ

Српско народно позориште у Новом Саду

26. децембар 1885.

Музика *Јован Пачу*.

ВЕЉА МИТРОВИЋ, Нотарош
ВИЋЕНТИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ, Стева
АЛЕКСАНДАР МИЛОЈЕВИЋ, Јоца
ЈЕЦА ДОБРИНОВИЋКА, Вата
МИХАИЛО МАРКОВИЋ, Раде
КОЧА ВАСИЉЕВИЋ, Анта
ДРАГИЊА РУЖИЋКА, Ката
ЛЕНКА ХАЏИЋЕВА, Смиљана
МИЛКА МАКСИМОВИЋЕВА, Јованка
СТЈЕПАН КЕСТЕРЧАНЕК, Марко, Судски изасланик
МЛАДЕН БАНИЋ, Давид
САВКА МИЉКОВИЋКА, Марина
ЗОРКА МИЛОЈЕВИЋКА, Јула
АНДРИЈА ДЕСИМИРОВИЋ, Илија
ПЕРА ДОБРИНОВИЋ, Пера
МИТА ПЕТРОВИЋ, Добошар
ДИМИТРИЈЕ РУЖИЋ, Први Шваба
СВЕТИСЛАВ ЂУРЂЕВИЋ, Дурги Шваба

Српско народно позориште у Новом Саду

24. новембар 1902.

Музика *Јован Пачу*. Режија *Димитрије Спасић*.

МИЛАН МАТЕЈИЋ, Нотарош
КОЧА ВАСИЉЕВИЋ, Стева
МИЛАН НИКОЛИЋ, Јоца
РИСТА СПИРИДОНОВИЋ, Јоца
МАРТА ТОДОСИЋКА, Вата
МИХАИЛО МАРКОВИЋ, Раде
ДРАГОМИР КРАНЧЕВИЋ, Раде

АНДРА ЛУКИЋ, Анта
ДАНИЦА ВАСИЉЕВИЋКА, Ката
ДАНИЦА МАТЕЈИЋКА, Смиљана
ДРАГА СПАСИЋКА, Јованна
ДУШАН БАРЈАКТАРЕВИЋ, Марко
ЉУБИША ИЛИЧИЋ, Марко
ДИМИТРИЈЕ СПАСИЋ, Давид
ЗОРКА ДОБРИНОВИЋКА, Марина
МИЦИЦА КОЗЛОВИЋЕВА, Марина
ДАНИЦА НИКОЛИЋКА, Јула
ЛЕНКА ВУЈИЧИЋЕВА, Јула
АНДРИЈА СТОЈАНОВИЋ, Илија
ПЕРА ДОБРИНОВИЋ, Пера
ЂУРА БАКАЛОВИЋ, Пера
ЕМИЛ СЛУКА, Судски изасланик
БОЖА НИКОЛИЋ, Судски изасланик
МИЛАН БРАНКОВАЧКИ, Први сељанин
АНДРИЈА БОТИЋ, Други сељанин
НИКОЛА СЛАНКАМЕНАЦ, Други сељанин
ВОЈИСЛАВ ВИЛОВАЦ, Први Шваба
СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ, Други Шваба
ПЕРА ДОБРИНОВИЋ, Други Шваба
ЈЕВТО ДУШАНОВИЋ, Добошар
СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ, Добошар

Српско народно позориште у Новом Саду
13. децембар 1909.

Музика *Јован Пачу* Режија *Михаило Марковић*.

ЈЕВТО ДУШАНОВИЋ, Давид
МИЛАН МАТЕЈИЋ, Нотарош
КОЧА ВАСИЉЕВИЋ, Стева
РИСТА СПИРИДОНОВИЋ, Јоца
МАРТА ТОДОСИЋКА, Вата
ДРАГОМИР КРАНЧЕВИЋ, Раде
АНДРА ЛУКИЋ, Анта
ДАНИЦА ВАСИЉЕВИЋКА, Ката
ДАНИЦА МАТЕЈИЋКА, Смиљана
ЛЕПОСАВА НИШЛИЋКА, Јованна

МИЛАН НИКОЛИЋ, Марко
РУЖА КРАНЧЕВИЋКА, Марина
ДАНИЦА НИКОЛИЋКА, Јула
ЈОВАН АНТОНИЈЕВИЋ, Илија
МИЛОШ ХАЏИ-ДИНИЋ, Пера
БОЖИДАР САВИЋ, Судсни изасланик
ЂУРА МАЏАРИЋ, Први сељанин, Други Шваба
СВETИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ, Други сељанин
ВОЈИСЛАВ ВИЛОВАЦ, Први Шваба

Народно позориште у Новом Саду

3. јула 1920.

Музика *Јован Пачу*. Режија *Димитрије Спасић*.

Диригент *Хинко Маржинец*.

МИЛОРАД ДУШАНОВИЋ, Нотарош
РАДЕНКО АЛМАЖАНОВИЋ, Степа
ДРАГОЉУБ СОТИРОВИЋ, Јоца
МАРТА ТОДОСИЋКА, Вата
ДРАГОМИР КРАНЧЕВИЋ, Раде
ЈОВАН ЈЕРЕМИЋ, Анта
ДАНИЦА ВАСИЉЕВИЋКА, Ката
ЈУЛКА МАТИЋЕВА, Смиљана
ДАНИЦА МАТЕЈИЋКА, Јованка
ЈОВАН СТОЈЧЕВИЋ, Марко, Други Шваба
ДИМИТРИЈЕ СПАСИЋ, Давид
МАТИЛДА ФИЛИПОВИЋКА, Марина
РУЖА КРАНЧЕВИЋКА, Јула
ЈОВАН ГЕЦ, Илија
МИЛОШ ХАЏИ-ДИНИЋ, Пера
ВЛАДИМИР КУСТУДИЋ, Судсни изасланик, Други сеља
ЈОВАН СИЛАЈЦИЋ, Први сељанин
ВОЈИСЛАВ ВИЛОВАЦ, Први Шваба, Добошар

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ПРВО КОЛО

Књига 1

Панта С. Срећковић
БОЈ НА ДУБЉУ

Књига 2

Милун Т. Ибровац
БОЖИЈИ СУД НА МЕНДИНОМ БРДУ

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
БОГОМИЛИ

Књига 4

Илија Вунићевић
ЛЕПА БУЛА

Књига 5

Живко М. Романовић
ПРОКОП

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОЋИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Ђурђевић
ЛАЖНА ИСПРАВА

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ТРЕЋЕ КОЛО

Књига 1

Мита Поповић
НАШИ СЕЉАНИ

Књига 2

Жарко Лазаревић
САМРТНА КЛЕТВА

Књига 3

Жарко Лазаревић
УГАШЕНО ОГЊИШТЕ

Књига 4

Жарко Лазаревић
КРОЗ ШИБУ

Књига 5

Тодор Пинтеровић
ЈУРМУСА И ФАТИМА

Издавач

Музеј позоришне уметности Србије
11000 Београд, Господар Јевремова 19

Одговорни уредник

Миодраг Ђукић, директор

Главни уредник

др Зоран Т. Јовановић

Уредник и приређивач

Душан Ч. Јовановић

Ликовно-техничко решење

Ново Чогурић

Штампа

„Србоштампа”, Добрачина 6—8, Београд

Тираж: 500 примерака

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

886.1/.2—2

ПОПОВИЋ, Мита

Наши сељани: народна позоришна игра у 3 чина с певањем и играњем / Мита Поповић; певање удесио Јован Пачу. — Београд: Музеј позоришне уметности Србије, 1996 (Београд: Србоштампа). — 96 стр.; 16 ст. — (Библиотека Драмска баштина; коло 3, нњ. 1)

Тираж 500. — Стр. 84—88: Мита Поповић и његови сељани / Душан Ч. Јовановић. — Речник мање познатих речи: стр. 88. —

ИД=48192780

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ТРЕЋЕ КОЛО

Књига 1

Мита Поповић
НАШИ СЕЉАНИ

Књига 2

Жарко Лазаревић
САМРТНА КЛЕТВА

Књига 3

Жарко Лазаревић
УГАШЕНО ОГЊИШТЕ

Књига 4

Жарко Лазаревић
КРОЗ ШИБУ

Књига 5

Тодор Пинтеровић
ЈУРМУСА И ФАТИМА